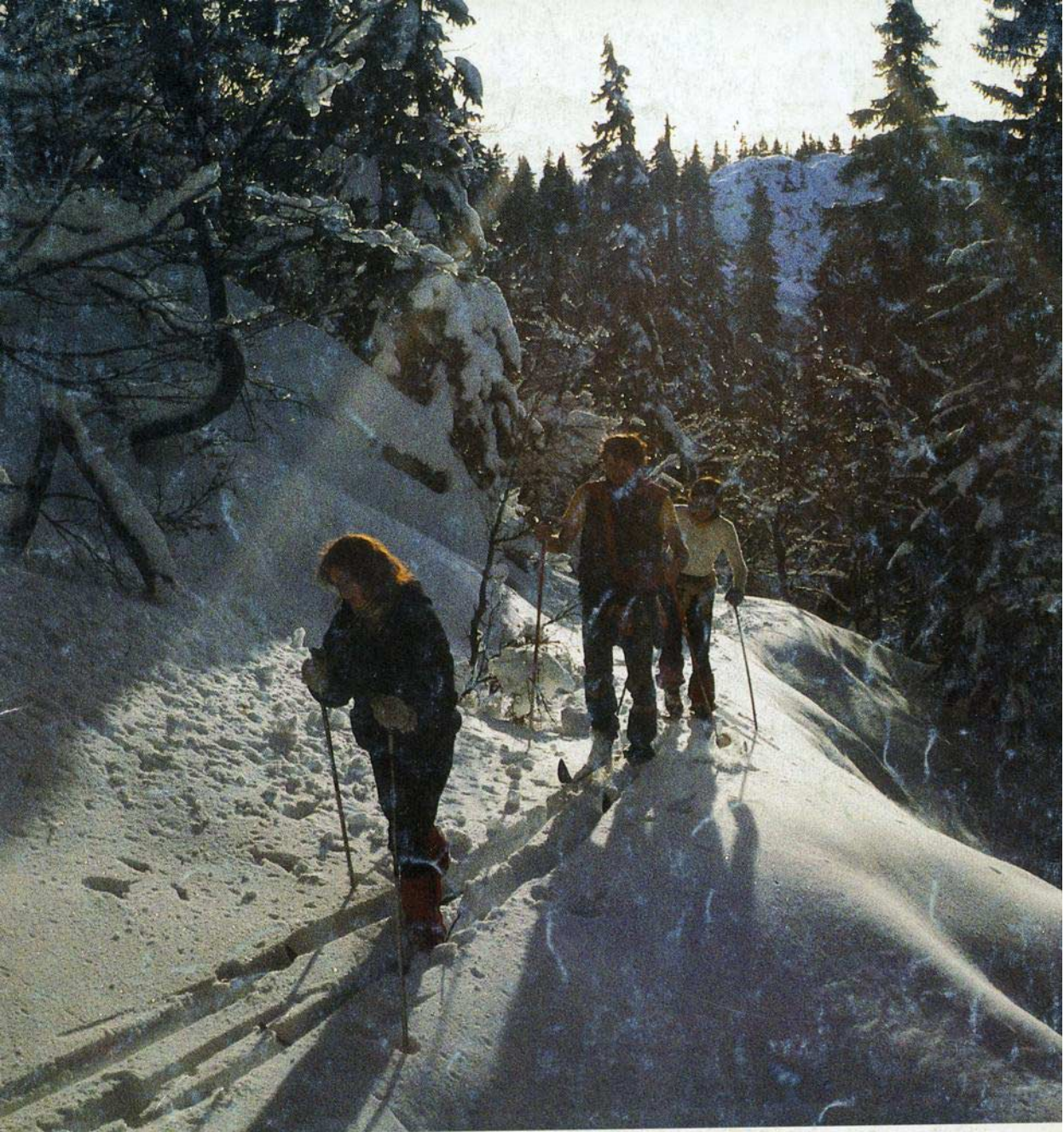

HRVATSKI

1-2
1994

PLANINAR

**ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

**Godište 86
Volume 86****Siječanj–veljača 1994
January–February 1994****Broj 1–2
Number 1–2**

SADRŽAJ

Hrvatski planinarski savez u 1993. godini	3
Godišnja priznanja Saveza	5
Darko Berljak: Novi stari Nepal	7
Goran Majetić: Moje planine	13
Slobodan Žalica: Bjelašnica u mom srcu	15
Ivica Marijanović: Biokovska noć	19
Slavko Tomerlin: Kako otvoriti Rožanske kukove planinarima	22
Smilja Petričević: Čovjek s naprtnjačom	24
Ante Juras: Šibenčani prvi put na Ćićariji	24
Dubravka Ramušćak: Sveta Barbara na Sljemenu	27
<u>Dr. Ante Rukavina</u> : Za prijatelja!	30
Miljenko Pavešić: Mudna dol u Grobničkim Alpama	34
Lucijan Smokvina: Planinarske iskaznice kroz desetljeća	36
Peter Lutz: Nema svjetla bez sjena	40
In memoriam: Dragutin Belačić – Žohar	42
Sportsko penjanje	43
Orijentacijski sport	43
Publicistika	44
Vijesti	45

Slika na naslovnoj stranici:

Zima na Velebitu (Alan)

Foto: Branko Šeparović

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-41 000 Zagreb, A. Cesarca 5**UREDNIČKI ODBOR:** Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, ing. Vlado Božić, Željko Gobec, Želimir Kantura, Jakša Kopic, dr. Milivoj Kovačić, prof. Krunoslav Milas, Tomislav Pavlin i prof. Josip Šintić**KOREKTOR:** prof. Krunoslav Milas

Godišnja pretplata za 1994. godinu: dinarska protuvrijednost od 15 DEM (za inozemstvo dvostruko), poštanskom uplatnicom na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Pretplata je moguća u dvije polugodišnje rate po 8 DEM

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-41 000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 041/448-774 (8-14 sati). Fax 041/441-088. Izlazi u šest dvobroja godišnje. Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"**SLOG I PRIJELOM:** ELEMENT, Zagreb, Republike Austrije 11**TISAK:** Štamparija "Spiridion Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Tiskanje časopisa omogućuje donacijama Tvornica boja "Chromos" Samobor

Na ovaj časopis ne plaća se osnovni porez na promet na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/9201 od 16. 3. 1992)

hrvatski planinar

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 86.

UREDNIK

Dr. ŽELJKO POLJAK

ZAGREB 1994

120. obljetnica hrvatskog planinarstva

Ove godine slavimo značajan jubilej

Proslava započinje 21. svibnja prije podne u Ogulinu

Program:

1. Svečana akademija
2. Posjet alpinističkom muzeju
3. Uspon na Klek

Rezervirajte taj dan u svom kalendaru izleta

Potanje obavijesti u idućem broju

**ŽELITE LI LIJEPU I ČISTU PLANINSKU PRIRODU, AKTIVIRAJTE
EKO PATROLE U PLANINARSKIM DRUŠTVIMA**

Ako trebate opremu ...

U Društvenom domu Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22 II kat, otvoreno je predstavništvo tvrtke "MEA" iz Varaždina s pravom prodaje (vlasnik Srećko Meić)

Radno vrijeme, zasad, ponedjeljkom, srijedom i petkom od 17,15 do 19 sati, subotom od 9 do 12.

Najkvalitetnija planinarska, speleološka i alpinistička oprema poznatih europskih proizvođača

Sada više ne morate u inozemstvo

Cijene konkurentne

Hrvatski planinarski savez u 1993. godini

Tradicionalna Novogodišnja sjednica HPS i PSZ održana je 27. prosinca 1993. u društvenom domu HPS koji je ovog puta bio pretijesan da primi sve uzvanike, goste i ostale namjernike. Razlog tome bio je zanimljiv sadržaj te planinarske večeri jer je, osim uobičajnih izvješća o radu hrvatskog i zagrebačkog Saveza u prošloj godini, skromnog coctaila i domjenka nakon toga, svečano otvorena prodavaonica planinarske opreme tvrtke "MEA" iz Varaždina, održano atraktivno predavanje o speleološkom istraživanju Lukine jame na Velebitu i osim toga su podijeljena priznanja najuspješnijima u planinarskoj organizaciji u 1993. godini.

O radu Hrvatskog planinarskog saveza izvijestio je predsjednik Izvršnog odbora HPS Darko Berljak (slijedi njegov govor u cijelosti).

Prije godinu dana, kada smo na istom mjestu saželi djelatnost u godini 1992. zaključkom da je bila vrlo uspješna i da će neki događaji iz planinarstva u našoj mladoj državi sigurno ostati trajno zabilježeni u povijesti planinarske organizacije, napomenuli smo i da nas čeka teška i neizvjesna 1993. godina.

S njenim početkom mijenjao se status naše organizacije, a gašenjem HŠS (bivše SFK) bitno su se smanjivale mogućnosti godinama kakvog-takvog redovnog izvora financiranja i to sve u uvjetima kada je bilo vidljivo da dolazi do naglog pada osobnog i društvenog standarda.

Valjalo je očekivati znatno smanjenje naše djelatnosti i kada nam je kao gotovo nedostižan uspjeh izgledalo da samo nekako preživimo ovu godinu, pojavili su se rezultati iznad svih očekivanja: sve akcije imale su novčanu potporu u okviru ili čak veću od planiranih, pokriveni su svi troškovi, a nešto smo sredstava uspjeli nabaviti za sljedeću godinu, čime je osiguran miran i normalan rad u prvim mjesecima 1994. godine. Unaprijed se znalo da će iznos od članarina biti tek dio potrebnih prihoda (na kraju je bio oko

37%), a on se ionako vraća u cijelosti članstvu kroz osiguranja i aktivnosti Komisija, te je za pokrivanje svih ostalih djelatnosti trebalo pronaći neke druge izvore. To je uspjelo zahvaljujući svakodnevnoj brizi oko pribavljanja sredstava, pronalaženja sponzora, donatora i vlastite djelatnosti.

Plaćene su sve međunarodne članarine (npr. samo ona za UIAA iznosi preko 3.000 švicarskih franaka), osigurani su naši planinarski objekti, plaćene sve usluge, pokriveni svi materijalni troškovi i slično, ukratko, poslovalo se vrlo kvalitetno i iznad svih očekivanja.

Broj planinarskih društava povećao se za novih osam i sada ih u Hrvatskoj ima registriranih 113.

Velik pad broja članova od 1990. do 1992. god. zaustavljen je, a daljnji lagani pad značajka je svih sličnih organizacija, na što utječu svima poznati razlozi.

U 1993. broj članova bio je oko 12.000 (od toga 5.500 seniora i 6.500 mladeži i umirovljenika).

Izvršni odbor HPS, koji se sastajao sedam puta, provodio je operativno-izvršni program Saveza. Glavni odbor sazvan 26. lipnja 1993. donio je plan rada HPS, komisija, regionalnih saveza i odbora, suglasio se sa zaključnim računom i prihvatio financijski plan, te usvojio nove pravilnike komisija i imenovao njihove pročelnike i članove.

Nadzorni odbor utvrdio je 10. svibnja 1993. da je cjelokupno poslovanje Saveza bilo zakonsko i u skladu sa Statutom.

Održana je i Skupština HPS koja je 30. siječnja 1993. donijela statutarne odredbe o preobrazbi HPS te izmijenila i dopunila Statut usklađujući ga sa Zakonom o športu i Pravilima HOO.

Od 1. siječnja 1993. naš je Savez punopravni član Hrvatskog olimpijskog odbora,

zajedno s 56 olimpijskih i neolimpijskih šport-
skih saveza, a uz to imamo i člana u Skupštini
HOO. Tim slijedom i naši djelatnici (tajnik i
administrator) od istog dana više nisu zapo-
sleni u HŠS, već u HPS.

Na proljetnom Zagrebačkom velesajmu u
okviru Sajma športa HPS je imao svoj izlož-
beni prostor, postavljena je umjetna stijena s
demonstracijom športskog penjanja, a preko
tisuću posjetitelja, većinom djece, okušalo je
svoje penjačke sposobnosti. Takvo predstavl-
janje Saveza imalo je značajan propagandni
učinak.

Dan hrvatskih planinara održan je 10. i
11. srpnja u Ravnoj Gori u nazočnosti preko
tisuću planinara iz cijele Hrvatske. Uz tu
svečanost proslavljena je i 60. obljetnica HPD
"Višnjeva", predstavljena fotomonografija o
planinarstvu u Ravnoj Gori, te postavljena
prigodna izložba.

Obilježena je i 60. obljetnica Premužiće-
ve staze na sjevernom Velebitu na kojoj je
bilo oko 200 sudionika.

Tradicionalni sastanak delegacija HPS i
Planinske zveze Slovenije održan je 4. prosin-
ca 1993. na Gorah u Sloveniji. Dogovoreno je
da dalje ostaju uzajamni popusti za planinare
u obje države, da se daje puna podrška surad-
nji između planinarskih društava u Sloveniji
i Hrvatskoj, o čemu će oba Saveza posebno
upoznati članstvo, a obilna planinarska litera-
tura iz Slovenije moći će se nabaviti u našem
Savezu.

Tijekom godine održano je nekoliko sa-
stanaka Odbora za proslavu 120. obljetnice
planinarstva u Hrvatskoj koja će biti naša
najvažnija akcija u 1994. godini.

Glasilu "Hrvatski planinar" izlazilo je re-
dovito, poslovalo je bez gubitaka, a redovno
se sastajao i urednički odbor.

Sve komisije Saveza radile su vrlo usp-
ješno, s mnogo kvalitetnih akcija i vrhunskih
rezultata.

Speleologija. Organiziran je logor na
sjevernom Velebitu koji je bio najbolja ak-
cija HPS posljednjih godina. Postignut je
svjetski vrijedan rezultat u istraživanju Lu-
kine jame do 1.355 metara dubine. Održane
su speleološke škole, ispiti za stjecanje naziva
speleolog, te je tiskan Speleološki priručnik
br. 2.

Športsko penjanje. Na prvenstvu dr-
žave Art Rock '93 u Zagrebu okupilo se 34
natjecatelja. Nastupili su u ženskoj i muš-
koj konkurenciji na Svjetskom prvenstvu u

Innsbrucku. B. Čujić je osvojio 12. mjesto na
međunarodnom Masters turniru u Sloveniji,
a svladao je smjerove -IX na pogled i IX+.

Zaštita prirode bila je jedna od na-
jaktivnijih komisija, prvenstveno zahvaljujući
svom pročelniku g. Stošiću. Uključila se u
međudruštvenu, regionalnu, pa čak i među-
narodnu djelatnost na zaštiti prirode i izbo-
rila status HPS kao najveće i najznačajnije
nevladine organizacije za zaštitu prirode u
Hrvatskoj. Od Regionalnog centra za srednju
i južnu Europu dobila je deviznu financijsku
potporu za propagandno-informativni rad.

Planinarski putevi i označavanja. Ova
izrazito aktivna komisija organizirala je sas-
tanke markacista, održavala tečajeve, snimila
videofilm za potrebe školovanja te obnovila i
uredila nove puteve na Žumberku i Velebitu.

Gospodarska komisija je, kao i prethod-
na komisija, većinu svoje djelatnosti obavljala
na terenu, a uložila je puno truda na održava-
nju objekta na Velebitu (Zavižan, Rossijeva,
V. Alan, Radlovac).

Alpinizam. Nakon mnogo godina održan
je vrlo važan ledenjački logor na Grossglock-
neru s 15 tečajaca, a poslije toga logor u
Vratima. Mokos, Vlatković i Čujić su u Do-
lomitima penjali smjerove od VI+ do VII+.
Najznačajniji uspjeh u posljednje vrijeme bio
je uspon Stipe Božića na K2 u Pakistanu.

Gorska služba spašavanja. Održani su
ispiti za spasavatelje i instruktore, organizira-
ni seminari, izdan stručni priručnik i udžbenik
"Penjanje u snijegu i ledu", a tročlana dele-
gacija sudjelovala je na sastanku IKAR-a u
Kranjskoj Gori, gdje se predstavila videofil-
mom o radu službe kod nas.

Orijentacija je imala tijekom godine ma-
nji zastoj u radu zbog nekih nesuglasica, koje
su velikim nastojanjem Izvršnog odbora pre-
vladane. Održano je štafetno i pojedinačno
prvenstvo države, a na međunarodnim natje-
canjima osvojeno je prvo mjesto Alpe-Adria u
momčadskoj konkurenciji, od 12. do 69. mje-
sta na juniorskom prvenstvu svijeta u Italiji i
od 67. do 150. mjesta na prvenstvu svijeta u
SAD-u.

Vodiči. Organizirani su ispiti za naslov,
osnovana je nova stanica u Karlovcu, održa-
na ljetna škola i Zbor vodiča, a predstavnici
komisije bili su promatrači na sastanku Eu-
ropske vodičke organizacije u Švicarskoj.

Propaganda. Glavna aktivnost bila je
uređivanje "Vijesti HPS" čije je izdavanje na-
išlo na vrlo dobar prijem u planinarskim dru-
štvima. Ima mnogo zahtjeva da se "Vijesti"
uz naknadu šalju i zainteresiranim osobama.

Školovanje. Komisija je za potrebe Hrvatske vojske izradila program i način organizacije postrojbe koja će provoditi školovanje iz planinarskih specijalnosti u okviru Hrvatskog vojnog učilišta u Zagrebu.

Padobrasko jedrenje. Komisija djeluje u HPS tek nekoliko mjeseci, a članovi su letjeli nebom Hrvatske, Slovenije, Njemačke, Francuske i Nepala. Održan je tečaj za potrebe specijalnih postrojbi HV, a početkom 1994. na put je krenula skupina pilota koja će pokušati skočiti s vrha Kilimanjara u Africi.

Komisija za povijest planinarstva rješava sporna pitanja sa Samoborskim muzejom, a s Ogulinskim dogovara konkretne akcije u smislu preinake i dopune postave u alpinističkom muzeju povodom 120. obljetnice planinarstva.

Komisiji za dodjelu priznanja predstoji velik posao da nadoknadi višegodišnju stanku, jer su zbog nedostatka sredstava tek nedavno izrađena priznanja s novim oznakama.

Komisija za statutarnu, kadrovsku i normativnu djelatnost. Taj važan, a nezahvalan rad vrlo predano je obavljao g. Dražen Zupanc, te je za Skupštinu i Glavni odbor pripremio sve nužne odluke, dokumente i pravilnike.

Osim tih djelatnosti, regionalni odbori, savezi i planinarska društva održali su u 1993. godini niz kvalitetnih akcija o kojima šire članstvo nisu potpuno upoznali, te ih ovom prilikom pozivamo da o tome pišu u Vijestima HPS i HP.

Posebno treba spomenuti i odati priznanje svim članovima naše organizacije koji su u redovnim i specijalnim postrojbama MUP i HV, prije svega u Planinskoj satniji Velebit i u Gorskom zdrugu.

Pojedini planinari dobili su priznanja i istakli se radom izvan naše planinarske organizacije.

Dr. Željko Poljak primio je iz ruke J. A. Samarancha, predsjednika MOK-a, priznanje i plaketu "Šport i zaštita čovjekove prirodne okoline".

Ing. Ivica Piljić postao je predsjednikom Svjetske penjačke asocijacije, a time i član Vijeća UIAA, što je najviša međunarodna funkcija koju obavlja neki športski djelatnik iz Hrvatske. Osim njega, u CEC UIAA imamo još jednog delegata – Tihomira Kancijanića iz Splita.

Izvršni odbor HPS zahvaljuje se svim planinarima, planinarskim djelatnicima i planinarskim društvima na suradnji, zahvaljuje se i svim pročelnicima komisija i ostalim članovima Glavnog i Nadzornog odbora, sponzorima Chromosu iz Samobora, Tvornici papira iz Zagreba, tvrtki MEA iz Varaždina, dr. Anti Pelivanu i njegovoj tiskari "Spiridion Brusina", a posebno našim profesionalcima Nikoli Aleksiću i Marijani Pračić, te onima koji rade u Savezu na amaterskoj osnovi: dr. Željku Poljaku za uređivanje HP, Miši Dlouhyu za obradu podataka i Branki Popović za rad u knjižnici.

Godišnja priznanja Saveza

Mnoge organizacije, posebno športske, krajem godine proglašavaju svoje najuspješnije članove. Hrvatski planinarski savez svojevremeno je nagrađivao pojedine članove, međutim, to je uvijek bilo različito, od prilike do prilike. Nekad ih je bilo previše, nekad premalo, a u posljednje vrijeme nikoga. U planinarstvu se postižu rezultati s kojima bi se svaka športska organizacija itekako ponosi-

la, te je u tom smislu IO HPS, koji bitreba imati najbolji pregled djelatnosti u planinarstvu tijekom godine, na svojoj posljednjoj sjednici donio odluku da od ove godine uvodi šest stalnih priznanja koja će dodjeljivati za tekuću godinu na Novogodišnjoj sjednici.

Priznanja su: 1. za najbolju društvenu akciju, 2. za najveći pojedinačni planinarski uspjeh, 3. za najuspješnijeg planinarskog

dužnosnika, 4. za najuspješniju planinarsku organizaciju, 5. za najuspješniji rad u planinarskom društvu i 6. za najvećeg sponzora ili donatora u planinarskoj organizaciji.

Izvršni odbor je na istoj sjednici dodijelio spomenuta priznanja za 1993. godinu. Nositeljima ih je uručio na Novogodišnjoj sjednici, a tvrtka "MEA" pobrinula se da osim ukusno izrađenih priznanja dobitnici prime i stvarnu nagradu, ovaj puta to su bile vrlo vrijedne i kvalitetne naprtnjače.

1. Najbolja društvena akcija u 1993: SPELEOLOŠKI LOGOR KOMISIJE ZA SPELEOLOGIJU NA SJEVERNOM VELEBITU

Izbor je ovog puta bio vrlo lak, jer je teško bilo konkurirati toj akciji. Oko šezdeset sudionika istražilo je mnoge jame u tom području, a u najdubljoj Lukinoj jami došli su do dubine od 1355 metara. Već u prvom istraživanju jama je došla na 11. mjesto na svijetu i taj nesumnjivo speleološki Eldorado bit će cilj još mnogih naših i inozemnih ekspedicija. Priznanje je u ime istraživača primio Branko Jalžić, vođa logora.

2. Najveći pojedinačni planinarski uspjeh u 1993: USPON STIPE BOŽIĆA NA K2. Visinska razlika između hrvatskih planinara koji su ove godine otišli najdublje i najviše iznosi gotovo točno 10.000 metara, zahvaljujući vrhunskom usponu Stipe Božića na K2 u Karakorumu. Nakon dva osvajanja Everesta, Manaslua i Kangchenjunge, Božić se ove godine popeo i na drugi vrh po visini na svijetu.

3. Najuspješniji planinarski dužnosnik u 1993: IVICA PILJIC. U travnju 1993. izabran je na sastanku u Innsbrucku za predsjednika Svjetske penjačke federacije i od tada uspješno rukovodi radom te organizacije. Osim toga aktivno je sudjelovao u radu Izvršnog odbora HPS, čiji je član, a vrlo je kvalitetno obavljao i poslove pročelnika Komisije za športsko penjanje HPS.

4. Najuspješnija planinarska organizacija u 1993: SLAVONSKI PLANINARSKI SAVEZ. Već duže vrijeme, a posebno ove godine, uspješno okuplja 14 planinarskih društava s tog područja i najviše radi na onom što je i smisao svake regionalne planinarske organizacije, a to je koordinacija između društava i organiziranje zajedničkih akcija za koja su društva pojedinačno preslaba. Gotovo nije bilo vikenda da zajedno nisu išli na vrlo atraktivne pohode, a osim toga organizirana su mnoga planinarska predavanja, foto-izložbe i natjecanja, njeguje se planinski biciklizam i sl. Priznanje je u ime Slavonskog planinarskog saveza primio predsjednik Drago Trošelj.

5. Najuspješniji rad u planinarskom društvu u 1993: dr. ZVONIMIR SLIEPČEVIĆ. Zahvaljujući upornom radu dr. Sliepčevića, prostorije HPD "INA-OKI" u Zagrebu su sigurno mjesto gdje se već 15 godina održavaju najkvalitetnija planinarska predavanja u Hrvatskoj. Gotovo nema planinarske djelatnosti ni akcije koja nije predstavljena na tim predavanjima, ne samo planinarskoj već i široj publici. U 1993. dr. Sliepčević organizirao je već 500. predavanje.

6. Najveći sponzor planinarskoj organizaciji u 1993: CHROMOS – TVORNICA GRAFIČKIH BOJA U SAMOBORU. Na našu sreću u 1993. bilo je nekoliko velikih sponzora i donatora u planinarskoj organizaciji, ali je ipak najveći među njima bio Chromos iz Samobora. Već niz godina pomaže nas svojim tiskovnim uslugama (karte, zahvalnice, kalendari i sl.), a ove je godine velikom donacijom grafičkih boja omogućio da pokrijemo razliku između skupljenih pretplata i cijene "Hrvatskog planinara", što je pomoglo da redovno tiskamo naše glasilo. U ime Tvorнице priznanje je primio njen direktor mr. Bertie Preissler.

Molba dužnicima

Iznimno smo ovaj broj časopisa poslali i dužnicima koji nisu uplatili pretplatu do konca siječnja, očekujući da će je namiriti najkasnije do 15. ožujka. Budući da ćemo idući broj tiskati samo u toliko primjeraka koliko nam stigne pretplata, onima koji kasne ne možemo jamčiti da ćemo im taj broj naknadno poslati. Prošlom broju bila je priložena uplatnica, a na drugoj stranici omota tiskana je uputa o načinu pretplate.

Novi stari Nepal

DARKO BERLJAK, Zagreb

Da će na mojem devetom putovanju u Nepal mnogo toga biti drukčije uvjerio sam se već na uzletištu u Frankfurtu. Ne vjerujući očima čekao sam u dugom redu s još tristo-tinjak putnika ukrcaj u Lufthansin "Jumbo 747". To ne bi bilo ništa neobično da na ekranu iznad izlaza nije pisalo krajnje odredište – Kathmandu.

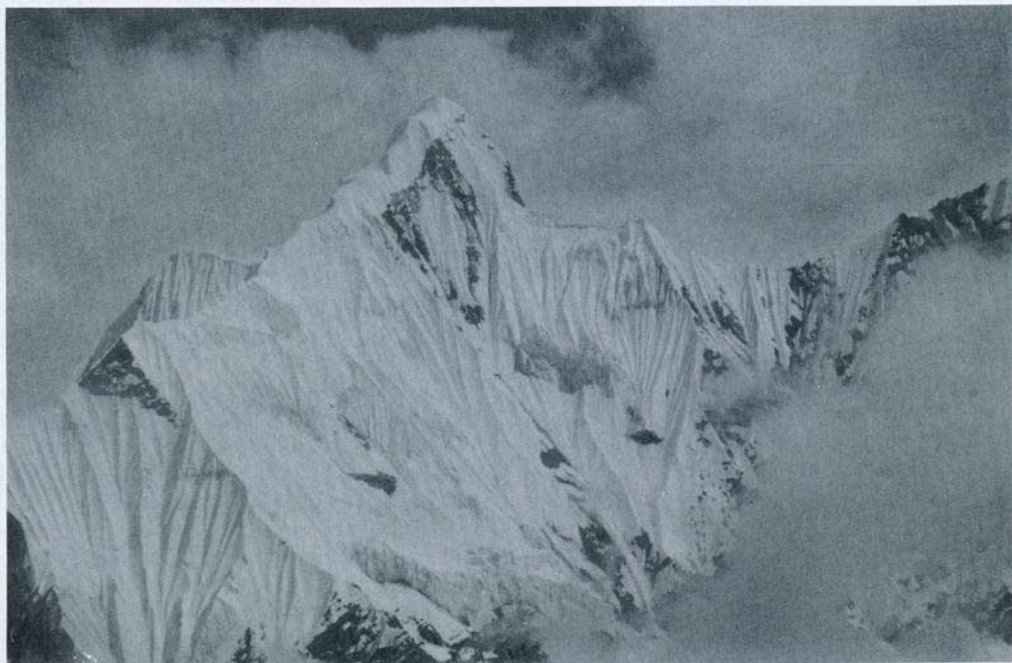
Znajući dužinu sletne staze i ne baš jednostavan zračni prilaz u usku dolinu glavnog grada Nepala (prošle su se godine dva Airbusa, tajlandski i pakistanski, srušila prilikom spuštanja u obližnja brda), pitao sam se kakva nas uzbuđenja čekaju kada ta grdosija jedine kompanije iz ostalog svijeta kojoj je dopušten izravan let, doleti do dalekog Kathmandua.

Sve je prošlo savršeno. Bili smo još

iznad Indije kada je Jumbo počeo naglo gubiti visinu, gotovo je repom okrznuo zelene brežuljke oko Kathmandua, progrmio iznad krovova kuća u blizini aerodroma, kotačima najvjerojatnije dodirnuo već prve metre piste i uz snažno kočenje i grmljavinu zaustavio se daleko prije kraja asfaltne podloge. Ispalo je bolje od svih prijašnjih prizemljenja u puno manjim zrakoplovima. Poslije sam u nepalskim novinama pročitao da je to bilo tek drugo spuštanje B-747 u tu zračnu luku.

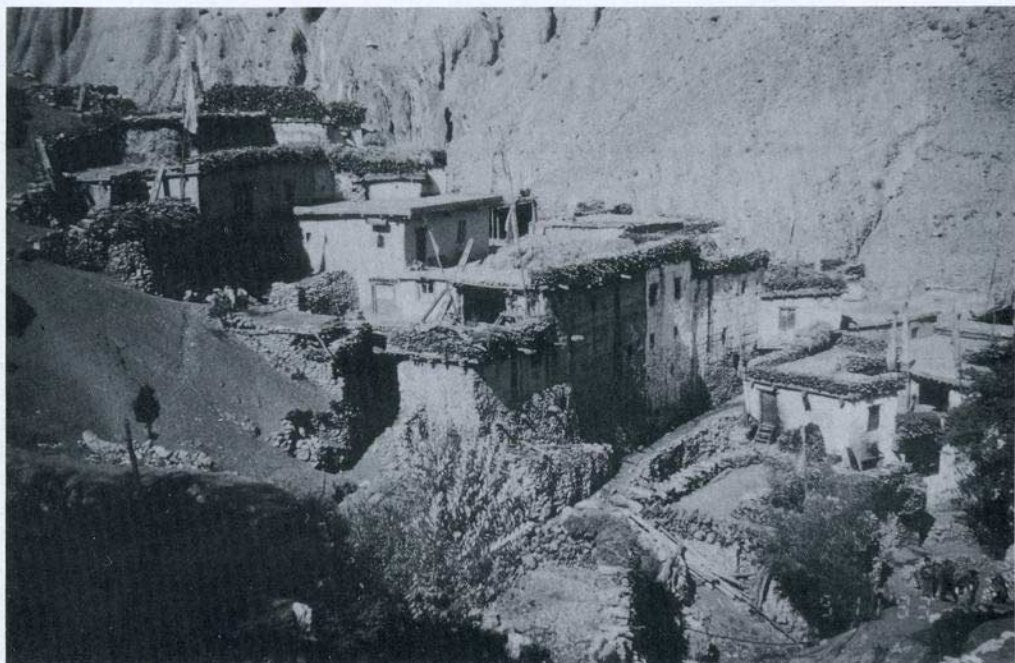
Sljedeća novost, ali više ne tako lijepa, bila je cijena ulazne vize u Nepal koja je tih dana od nedavnih 10 odletjela na 40 dolara po osobi, uz napomenu da je izlazna taksa poskupila na 15 dolara.

Nekako smo preboljeli taj iznenadni i

Vrh u lancu Machapuchare

Foto: D. Berljak

Lupra

Foto: D. Berljak

teški udarac na naše džepove i krenuli prema četvrti Thamelu, gdje je odmah postalo vidljivo da i tu mnogo toga nije kao prije. Novosagrađene ulice, prepune još novijih prenoćišta i dućana, promijenjeni smjerovi prometa, gužva kao i obično s bezbroj hodajućih trgovaca koji su se, izgleda, najlakše uklopili u te promjene.

Dok nepalski nostalgici sigurno uzdišu za "starim" Kathmanduom, meni to ni najmanje ne smeta, sve dok taj grad zadržava svoj poznati stari šarm, istina, sada na malo većem prostoru, ali kao i prije svojom razigranošću pronalazi najkraći put do ljudskog srca.

Nakon tri dana sjeli smo u autobus i uz novo iznenađenje za samo sedam sati vožnje stigli u Pokharu. Nepalcima je konačno uspjelo dotjerati tih dvjestotinjak kilometara ceste, ali nova oštećenja daju naslutiti da će uskoro sve opet biti po starom.

Krenuli smo na trek nazvan "Svetište Annapurne", koji je kao stvoren za one što imaju malo vremena, još manje novaca, ne žele iznajmiti vodiče i nosače, bolje rečeno ne žele ih platiti, jer ne zahtijeva ni najosnovniju planinarsku opremu a svaki sat hoda ima dobro opremljena prenoćišta. Živost i gužva su neopisivi, a od 4 000 posjetitelja u posljed-

nja tri tjedna, koliko smo izračunali iz upisne knjige u Chomrongu, većina su bili Židovi.

Pronaći slobodno mjesto za spavanje nije rutinski posao, već zahtijeva odabir najbržeg u skupini da rano ujutro sa sličnima iz ostalih grupa jurne uzbrdo, za dva-tri sata iscrpljen dotrči do kraja dionice planirane za taj dan, sruši se u još topli krevet od noćasnijeg spavača te zureći u strop i čuvajući ostale krevete, cijeli dan čeka da stignu ostali.

Srećom, put traje samo četiri dana kroz usku, vlažnu i prepunu bambusa dolinu Modi Khole, između Hiunchulia i Machhapucharea do mjesta koje zovu Annapurna Base Camp. Tu se nalaze zidane kuće u kojima je moguće jesti, piti i spavati po cijenama usklađenim s 4 200 metara visine na kojoj se nalaze.

Taj dio Himalaje najizloženiji je vremenskim utjecajima s juga i dok je najvjerojatnije u cijeloj Aziji bilo lijepo i sunčano, u toj mišolovci su bili oblaci i padala je kiša ili su snježica. Razlog našeg dolaska u tu dolinu bio je vrlo sličan spomenutoj većini posjetitelja, s razlikom da mi nismo došli štedjeti novac, jer ga jednostavno nismo ni imali. Cilj je bio jeftina organizacija svega što je potrebno za trekking i uspon na vrh Hiunchuli visok 6 441 metar na koji su se željeli popeti Danko, Žarko i Enki.

Od samog početka sve je bilo jako sumnjivo. U opisu smo pročitali da je uspon, u kojem ima dužina ocjene V+, najlakši (!) iz mjesta Bagar na visini od 3 200 m gdje smo i postavili naš logor. Prilično površno bilo je opisano prvih 1 500 visinskih metara kao pristup uz neki slap, te kroz bambusovu džunglu do strmog kamenjara prekrivenog travom.

Nadobudno smo krenuli tim putem i nakon sat vremena odlučili da se s tihom molitvom svim poznatim bogovima sreće pokušamo vratiti istim putem niz gotovo okomite mokre travnate padine i ništa manje strme bambusove prašume. Nismo željeli ni pomisliti na sramotu koju bismo izazvali slobodnim padom nekog od nas izravno na stazu prepunu trekkera koji su hodočastili po toj dolini nekoliko stotina metara ispod nas.

Čak i po idealnom vremenu, a sumnjam da ono postoji na toj maloj visini prepunoj vlage i magle, taj put mogu izabrati samo očajnici. Brzo smo preusmjerili svoje težnje na dosezanje sedla između Južne Annapurne i Hiunchulia koje se nalazi iznad Annapurna Base Campa na kraju doline. Najgore od svega bilo je da taj cilj nismo mogli vidjeti ni iz novog položaja ne samo zbog svakodnevnih oblaka, već zato što se savršeno sakrio iza okolnih vrhova.

Nakon nekoliko dana lutanja po magli preko ledenjaka u kojem je neprestano pucketalo i nešto se rušilo, Danko i Žarko, kojima je ostalo dovoljno volje za nekim penjanjem, konačno su odustali od tog vrha koji se najvjerojatnije nečijom teškom birokratskom greškom našao na popisu trekking vrhova.

Popeli su se na Tharpu Chuli i na još neke u tom području, uzalud tražeći mjesto odakle bi Danko skočio u dolinu s padobranom. U tom športu još se ne leti samo uz pomoć instrumenata, jer samo bi s njima možda prošao kroz bezbrojne oblake do doline. Zato je let prvog Hrvata po nepalskom nebu morao biti izveden u nižim krajevima, i to pri kraju etape prema Pokhari, što je prilično uzbudilo lokalno stanovništvo, bivole, krave i majmune u obližnjoj džungli.

Već smo prije Jasna, Enki i ja otišli u Pokharu, pronašli mjesta u malom avionu za Jomsom i odletjeli u dolinu Kali Ghandaki. U njoj smo letjeli u pravom smislu riječi, jer kada je zrakoplov iznad Ghorepanija ušao u tu kotlinu poznatu po jakim vjetrovima, doživjeli smo let kojeg ću se uvijek rado sjećati. I to zato jer sam ostao živ. Prvo je nešto gadno zaškripalo kroz cijeli trup, onda jako puklo i aviončić je počeo bočno propadati nekoliko beskrajno dugih sekundi. Poslije toga

Letjelica "zemlja-zrak-voda"

Foto: D. Berljak

lamatanje lijevo, desno, gore, dolje po uskom kanjonu, nije bilo ništa prema tom prvom šoku. Da nismo bili dobro svezani i čvrsto se držali za sjedala ispred sebe bilo bi nas po cijeloj kabini.

Nismo trebali ljubiti zemlju nakon spuštanja u Jomsom, jer nam je dobro poznati vjetar iz te doline odmah napunio usta prašinom. Planovi su nam bili da provedemo neko vrijeme u donjem Mustangu. Nakon obilaska nekoliko trekkinga u Nepal, način na koji se obilaze sve mi se manje sviđao. Hodanje po dnevnim dionicama kako piše u nekom vodiču, dolazak na njen kraj već negdje oko ručka, pa za svaki slučaj opališ još jednu dionicu do večeri, jer te neka sila tjera da čim prije obaviš taj trekking, sve je to prebrzo, a i previše je trekera oko tebe da bolje upoznaš stanovnike i kraj u kojem žive.

Puno privlačnije je doći u neko područje, polako ga razgledati lijevo, desno i to obvezno izvan opisanih staza, jer tamo nema stranaca koji se drže vodiča kao pijan plota i s puta udalje možda koji metar tek kada im je sila na zahod.

Čim smo stigli u Jomsom, svojim smo tajnim vezama saznali da u tri sata udaljenoj gompi pokraj Tukche počinje za dva sata Mani Rimdu festival ili, kako ga neki još zovu, "ples Lama". Po drugoj strani Ghandakija, da se ne miješamo s običnim trekkerima, odjurili smo lijep komad puta natrag prema Pokhari.

Stigli smo na sam početak i imali rijetku priliku da uživamo u budističkim ritualima, maskama i plesovima Lama, istovremeno slušajući glazbu iz mnoštva trubi, školjki, bubnjeva i cimbalu. Ugođaj je bio neponovljiv: cijela gomba i zidovi oko nje ispunjeni su svim stanovnicima sela, u pozadini vjetrovi dižu snježne zastave s Dhaulagirija u plavo nebo, predivne boje prastarih maski i odora izgrizenih od samostanskih miševa, ugodni zvukovi iz starih glazbala. Gledatelji dobro znaju da će cijela predstava trajati satima te su se zato opskrbili suhom hranom, najviše jabukama kojih u toj dolini ima na tone, pa su ogrisci letjeli na sve strane, čak i među Lame koji su dostojanstveno plesali.

Po dubokoj noći vratili smo se u Jomsom, ali mnogo prije nego što je završila svečanost, a sljedeći dan otišli smo prema Nilgiri, ispod kojeg je lijepo planinsko jezero i napušten samostan na jednom brežuljku.

Posjetiteljima tog dijela Nepala malo je poznato da se nedaleko od glavnog puta oko

Annapurne nalazi selo Lupra gdje je jedini samostan religije Bon u Nepal. Po uskom klancu, gazeći hladan i brz potok, došli smo do slikovitog naselja u toj brdovitoj i kamenjoj pustoši, a po začuđenim pogledima stanovnika zaključili smo da ovamo stranci ne zalaze često. Uz tešku muku nagovorili smo jednu staricu da nam otvori samostan koji je malo drukčiji od budističkih. Religija Bon bila je prisutna u Tibetu i u tom dijelu Nepala koji s njim graniči sve do pojave budizma u tim krajevima u 8. stoljeću. To animističko vjerovanje smatra da sve stvari, prirodne pojave i bića imaju dušu. Svaka kuća u selu imala je neki totem iznad vrata, najčešće lubanju yaka ili ovce ukrašenu šarenim pleterima nalik na paukovu mrežu i još nekim sitnicama. U cijelom selu nismo vidjeli ni jednog muškarca, dok ih nismo konačno ugledali na proplanku izvan naselja. Klali su yakove, kako bi njihovo meso osušili za zalihe prije zime.

Svratili smo u jednu kuću na čaj i uz pomoć rječnika pokušali od domaćice saznati sve što nas zanima.

Po planinskim stazama otišli smo prema Jharkotu gdje smo se ponovo spojili s glavnim putem. Jharkot je stara i lijepa utvrda u sredini bočne doline između Ghandakija i Thorong sedla, u kojoj ima mnogo manjih sela, tvrđava i samostana. U nekoliko dana sve smo dobro razgledali uključujući i Muktinath, hinduističko-budističko svetište u jednoj oazi prepunoj raznog drveća i sa zidom na kojem se nalazi 108 zmajevih glava iz kojih teče voda.

Spustili smo se do Kagbenija, zadnjeg mjesta u donjem Mustangu, do kuda vrijede uobičajene trekking dozvole. Dalje od njega donedavno je bila zabranjena zemlja za strance, a od prije dvije godine zabrana je ostala samo za one s plitkim džepovima. Tko plati 1.000 dolara za tjedan dana, te plati nosače, pratlju i visoke usluge jedne od dviju agencija u Nepal koji imaju monopol za tu dolinu, doživjet će najskuplji trekking koji je moguće zamisliti. I to je sve, jer iza ugla ne leže nikakva otkrića za koje svijet još nije saznao. Stanovnicima tog područja nitko nikada nije zabranjivao da iz njega izađu, pa se o Mustangu odavno sve zna. Divote tog kraja nisu ništa drukčije nego u ostalom dijelu zemlje, Mustang je lijep i zanimljiv kao što je i sve ostalo u Nepal lijepo i zanimljivo. Međutim, to nimalo ne smeta tisuću pomodnih i bogatih trekera, raznih znanstvenika, najviše antropologa i ostalih istraživača, da koji kilometar

Prvo hrvatsko padobransko jedrenje u Himalaji

Foto: D. Berljak

dalje za lijepe novce otkrivaju toplu vodu. Tisuću trekera na godinu zato jer je Nepal lukavo ograničio broj posjetitelja, što cijeloj avanturi daje dodatnu ekskluzivnost.

Nepalskoj nadarenosti za turizam treba se beskrajno diviti, jer točno znaju kada, kako, kome i posebno koliko koga mogu olakšati za višak novaca, a da taj to ni ne primijeti, a uz to je još sretan i zadovoljan. U pripremi je otvaranje treka sa sličnim uvjetima u zapadnom Nepal preme Kailasu u Tibetu, a kroz koju godinu opet će se negdje pronaći nešto neotkriveno i tajanstveno.

Otišli smo na drugu stranu rijeke i preko Phalle i drugih naselja – za koja nitko ne traži posebnu naknadu, pa ih stranci ni ne posjećuju, – krenuli natrag prema Jomsomu. Činjenica da ovdje nema trekera posebno nas je veselila, jer je bilo u obilju nečega što je potpuno počišćeno na drugoj obali – stotine amonita, fosila koji su ležali na sve strane. Trebalo se samo sagnuti i pažljivo razbiti kamen da bi se pred našim očima nakon 130 milijuna godina pojavljivali okamenjeni crvi u svim oblicima.

Skupljali smo ih sve dok nam naprtnjače nisu postale preteške i po jakom vjetru punih ustiju prašine došli u Jomsom.

To nas nije smetalo, jer ima li išta ljepše poslije tolikih avantura nego li sjesti na rezervirana mjesta u zrakoplov i za dvadeset minuta spustiti se u Pokharu? Ali, to ima samo u priči, ne i u Nepal.

Zrakoplov se spustio, odnosno tako je to zamislio pilot i tako su to poželjeli putnici, ali je snažan vjetar neposredno prije dodira kotača sa zemljanom podlogom podigao aviončić i spustio ga točno na sredinu polja. Premala udaljenost do kraja piste nadahnula je pilota da stisne gas do daske i pokuša ponovo uzletjeti, ali je samo uspio zapaliti vatru na oba motora. Nakon nekoliko skokova kao skakavac, avion je zaderao krilom po tlu i bočno odletio u usjek rijeke Kali Ghandaki dubok tridesetak metara. Udarac u vodu ugasio je vatru na motorima, slomljena elisa prošla je između pilota i prvog putnika, a nepalsko je zrakoplovstvo ostalo bez još jednog aviona. Ove godine već trećeg, jer su se slični udesi dogodili u Teraiu i Lukli.

Sve su to zrakoplovi novoosnovanih privatnih tvrtki koje kupuju islužene avione od Kineza i voze ih ne vodeći računa o njihovom vijeku trajanja ni redovnom održavanju, ponosno nam je objasnio predstavnik Royal Nepal Airlinesa koji već nekoliko godina nisu izgubili nijedan avion.

Srećom je ovaj udes prošao bez težih posljedica, tek uz nekoliko ranjenih i dobro natučених putnika koji nisu ni sanjali da će nakon leta umjesto na trekkingu, završiti u rijeci kao na raftingu. Nečijom mudrom odlukom odmah su obustavljeni svi letovi tog dana, a prvi i jedini koji je došao drugi dan vozio je ranjene u bolnicu. Sljedeći dan bio je prejak vjetar te nije došao nijedan avion. Zato je većina od nekoliko stotina trekera, koja se u međuvremenu skupila u Jomsomu, izabrala pod dojmom vjetra i slomljenog zrakoplova na kraju sela sporiju, ali sigurniju varijantu: da se pješice prošeće do pet dana udaljene Pokhare. Mi smo pak hrabro ostali čekati.

Svanuo je lijep i miran dan i, kada su avioni počeli dolaziti kao po tekućoj vrpici, povjerenje smo poklonili pouzdanom Royal Nepal. Gazda prenoćišta gdje smo spavali zamoli nas da uz našu već kritičnu težinu prtljage uzmemo i dvije vreće od 40 kg jabuka za njegove prijatelje u Pokhari i Kathmanduu. Kada smo mu rekli da nas s time neće pustiti u avion, namignuo nam je i objasnio neka se ništa ne brinemo jer će vreće gurnuti u prtljažnik njegovi ljudi dok ne gleda pilot.

O razrađenim mjerama sigurnosti u tvrtki koja ne gubi avione uvjerio sam se dok sam čekao polijetanje. Pipajući nešto po limenoj oplati uz sjedalo, malo je odmaknem i iza nje opazim da nedostaje nekoliko vijaka u trupu i da kroz rupe lijepo mogu gledati

van. Kada su piloti napunili svoju kabinu mnoštvom ovdje jeftinog, a u Kathmanduu skupog "Mustang brandya", podigli smo se nad Kali Ghandaki. Putem sam brojao prvo minute, a poslije i sekunde do spuštanja u Pokharu, zanemariivši veličanstvene vidike na Dhaulagiri i Annapuru između kojih smo letjeli. Jedina mi je utjeha bila pomisao na kolone jučer pokolebanih trekera koji su nabijali koljena po zemlji ispod nas i samo sam si mogao zamisliti njihove poglede i kletve usmjerene prema gore dok su im po plavom nebu zujale eskadrole nepalskih aviona. Gutači prašine, vidimo se u Pokhari za pet dana! Naravno, ako Royal Nepal ne završi kao i njegova nelojalna konkurencija.

Mnogo se toga mijenja u Nepal, ali teško da će se ubrzo promijeniti ono što me godinama njemu neprestano privlači: beskrajna dražest i čarobnost spoja ljudi, prirode i događaja koji me uvijek ispune srećom.

Na opisanom putu po Nepal u listopadu i studenom 1993. uživali su uz mene dr. Jasna Berljak, Žarko Kalićanin, Danko Petrin iz PDS Velebit u Zagrebu i Enes Seferagić iz PD Glas Istre, Pula.

Morski fosili na 4500 m

Foto: D. Berljak

Moje planine

GORAN MAJETIĆ, Karlovac

Nekada sam se bojao zime u planini. Bilo mi je teško i pomisliti da bih se mogao uspinjati zasneženim padinama za hladnih zimskih jutara, da bih mogao udisati studen pogleda uprta u nebo koje je mijenjalo sunce za oblake i kišu za snijeg. Kad sam se ipak odlučio zamijeniti toplinu vlastite sobe i sigurnost doma za divljinu puste šume i vrhunce obojene plavičastim snijegom, pojavila se neprilika. Nisam mogao naći partnera za takve zimske avanture. Ili su svi dogovori propadali opterećeni raznim razlozima svakidašnjeg života ili možda nisam dovoljno uporno tražio. No odlučio sam krenuti i više nisam htio ni želio odustajati. Našao sam se sam u planini začaranoj zimom.

Sa skijama na nogama i naprtnjačom u krilu nosilo me sjedalo uspinjače ka snježnim proplancima Kreischberga. Ispod mene stršile su jele okovane u inje. Na iglama su im se lomile ranijutarnje zrake, a duge sjene su im poput tamnih pruga padale na skijaške staze. Neutabanim šumskim snijegom opažali bi se tu i tamo vijugavi tragovi nečijih skija, ali i tragovi neke četveronožne životinje. Uređene skijaške staze bile su još puste. Samo su kotači na stupovima uspinjače, kojima je proklizavalo čelično uže, lagano cvilili kao da stenju od studeni. Jutro je osvanulo izrazito hladno i osjećao sam da ću se ukočiti u svojoj sjedalici. Mlatarao sam stoga nogama i gledao udesno na svoju sjenu što je poskakivala po snježnom blještavilu daleko ispod mene.

Sunce je tek zasjelo na vrhunce i njegova toplina tek je stidljivo mazila život na blagim vršnim kosama sjeverne padine Kreischberga. Okrenuo sam se k dolini. Vlak "konzerva" žurio je kroz rastrkana alpska sela uz tok Mure — ovdje još malog ali brzog planinskog potoka. Gubio se u šumarcima pa opet izranjao iz njih jureći kroz usku dolinu k starom gradiću Murauu koji je u sjeni stražario na ulazu u dolinu. Zbijene katnice od kamena i drveta, uske ulice i crkveni toranj u središtu na tren

su me mislima prenijeli u Dalmaciju, samo što su ovdje more zamjenjivala snježna polja i proplanci. Prisjetio sam se našega toplog juga i srce mi je brže potjeralo krv žilama. Na čas nestane boli u mojim udovima. Nestane i cviljenja uspinjače. Čuo sam tek šum obalnih valova i kliktaje razigranih galebova iznad nemirne plave pučine.

A onda se spustim skijama na čvrst snijeg. Stolica se zatrese prazna, okrene prema dolini i nestane među granama jela. Zaboravim na ljeto i plaže i otisnem se štapovima k vučnici. Tu uhvatim "sidro" i ono me povuče k vršnom dijelu planine. Sada mi je sunce milovalo obrve i bradu presvučene tkanjem od inja. Nebo se posvuda plavilo posve čisto i zanosno. Pored mene su projurili skijaši zasipavši me oblakom snježne prašine. Premda sam još bio promrznut, takvo mi je osvježanje, začudo, godilo. Na kraju vučne pruge oslobodio sam se "sidra" i otklizao kroz stare snježne kore ka Kirbischu. Tu sam, pored ograde planinskog pašnjaka što se tek s po kojim stupićem nazirala, otkopčao skijaške cipele, presavio stopalo nekoliko puta i izmasirao prste pa obukao planinske gojzerice. Skije sam zabo u snijeg, objesio naprtnjaču o njih te sa sendvičem u džepu i kapom na bitom do očiju krenuo strminom prema vrhu Kirbischea.

S vršne zaravni vjetar je otpuhao mnogo snijega a preostali je danju rastopila sunčeva toplina da bi ga noću opet ledila studen. Stvorile su se kliske ledene kore preko kojih se trebalo oprezno kretati. Pomogao sam si skijaškim štapovima zabadajući ih čvrsto u plavozeleni led. Polako sam u cik-cak usponu došao i na sam vrh. Na vrhu je iz snijega virilo nekoliko većih kamenih kocki, a u njih uzidan visoko se uzdizao masivan križ okrenut k istoku. Uspeo sam se do samog križa, obgrlio ga i zagledao se u strme odsjeke i snježne strehe s druge strane vrha, a zatim sam desno od sebe pratio pogledom grebenski

put k Goldach Nocku (2175 m). To je bio moj pravi cilj toga siječanskog prijepodneva.

Ponovo sam krenuo dalje, oprezno pipajući teren vrhom štapa i donovima cipela. Ubrzo sam se našao na grebenu u posve netaknutu snijegu i stao propadati do koljena na mjestima gdje sunce i vjetar nisu oblikovali tvrdu ledenu pokoricu. Napredovao sam polako, usput zastajkujući i vireći u dubinu lijevo od sebe. Polegao bih se na neku snježnoleđenu strehu kako bih je što manje opteretio a onda kao soko s visova promatrao daleke kuće, ceste i potoke. I još sam zavidio nekim crnim ptičurinama što su raskriljene lebdjele nošene vjetrom, bacajući velike sjenke na moje opušteno ležeće tijelo. Kad bih se nagledao neba i zemlje otpuzao bih koji metar na čvršće tlo, uspravio se i zakoračio dalje. Snijeg je svuda oko mene blještio sve više i bilo je vrijeme da namažem lice i ruke te da stavim tamne naočale. Kroz zatamnjena stakla krajolik se učinio kao da tone u popodnevni smiraj, a tek se bližio sunčev zenit.

Polako, na mjestima posrćući i radeći prtinu a ponegdje opet poskakujući po ledu kao po golom kamenju, stigao sam i na sam vrh. Posve zatrpan golemim nanosima snijega izdizala se glavica Goldach Nocka iznad dugačkog grebena. Srušio sam se u snježni nanos i osjetio kako je važan samo sadašnji trenutak. Napravio sam grudu i zavitlao je uvis. Padala je dugo ispod plavog svoda da bi konačno nestala u sjenama Goldach Nockovih strmaca. Na sunčanim, tek neznatno šumovitim padinama obližnjih vrhunaca, poput raznobojnih kukaca skijalo se sve više turista. Meni je ipak bilo ljepše napustiti tog dana gužvu i otisnuti se u obližnja carstva netaknute bjeline gdje mogu u samoći sanjati otvorenih očiju taj svijet u bijelom što se prostirao u nedogled.

Iz rupe u snijegu što je nastala pod težinom mog tijela klizio sam pogledom na jugoistok. Tamo iza brojnih planina i gorskih masiva Austrije titrala su obličja Karavanki i Julijskih Alpi. A još više na jug, prema Jadranskom moru, nisam mogao okom dosegnuti "moje" planine. Vidio sam samo tmaste olovnosive oblake kako se nadvijaju nad njih. I poželio sam što prije do tih planina, ali okupanih suncem i ogledanih u "mojem" modrom Jadranu. Uхватила me čežnja za gorama i visinama moje domovine. I neka tjeskoba, gotovo bojazan od njih. Kao da sam s dalekih alpskih vrhova pronikao u skorbu budućnost.

Oblaci su se na južnom obzorju gomilali sve crnji i veći i sve ga više zatvarali. Ali, sunce se nije dalo smesti na svom putu i upravo je dosizalo svoj zenit. Bljesnulo je punim sjajem i u naslonjaču od snijega osjetio sam se onako pomalo umoran, toplo i zadovoljno. Sklopio sam oči i ponovo se našao na stjenovitoj ploči ispod moćnog velebitskog hrpta. Uranjao sam u valove bezbrižnog sna, ali i slutio da narednog ljeta snovi neće biti nimalo bezbrižni te da će more biti daleko, tako daleko. Uz takve snove, uljuljkan toplinom, zaspao sam zgrčen na samom vrhu. No brzo sam ponovo progledao, okrijepio se i dohvatio štapove što su ležali zabodeni postrani.

Od vrha se pružao dalje uzdužni greben do kraja doline. Pomislio sam kako bi bilo izazovno prijeći ga do kraja, ali sjene su se ponovo počele skraćivati. U mislima sam otpozdravio grebenu, okrenuo se i uputio natrag u smjeru otkuda sam došao.

Ponovo nisam odolio iskušenju da sa strehe ne gledam u dubinu doline. Ponovo sam posrtao, podizao se, spuštao i uspinjao. Uspeo sam se još jednom i do križa koji je od svoje uglačane metalne površine odbijao zrake u moje oči. Kroz tamno staklo naočala izgledao je za ranih popodnevni sati poput plamteće buktinje. Potom sam se spustio do skija, pa još dio puta s njima na ramenu koračao do širokog bila, a onda se otisnuo s njima niz stazu i nestao daleko dolje među ljudskim dušama.

Ovaj izlet u planinu zimi nije mi bio prvi. Uspon je bio lagan, a dan predivan. Ostali su bili puno teži ili po nepovoljnijim vremenskim uvjetima, ali ono po čemu ga pamtim jest to što je to bio moj posljednji takav izlet pred narednu zimu, za koje se o planinama nije više moglo čak ni sanjati jer je ljudska glupost ratom prekinula i same snove.

Nekad sam se bojao zime u planini. Zapravo sam se bojao nesklada između vlastitih želja i mogućnosti. Danas mogu uživati u planini bilo kada, s dobrim društvom ili sam. No, ljudska nerazumnost je ono čega se mogu bojati jer samo ona me može odvojiti od mojih planina. Moje planine su sloboda i ljubav, i one su uvijek jače i moje su.

Bjelašnica u mom srcu

SLOBODAN ŽALICA, Sarajevo

Ta čudesna planina, razlivena u oblicima, samotnosti i starosti, savršenstvom duhovnih oblika osjenčena — to je Bijela Planina, moja Bjelašnica.

Nenametljivo je i tiho rasla naša povezanost u ovome mojem životu i njezinom mnogo dugotrajnijem, neprekidnom zemaljskom postojanju. Rasla je ta povezanost toliko tiho, da sam drugim gorama davao često znatno više svoga vremena, ljubio njihove stijene i samotna mjesta nastanjena samim iskrenjima Zvijezda, a Bijela Planina je uvijek čekala da je prepoznam kao onu veliku Ljubav što sam je nosio svo ovo vrijeme u Sunčanome Svijetu...

Bila je to ljubav, velika zemaljska ljubav, što je kao dragulj sjala u ovome tamnom svijetu. Nosio sam u svojim grudima, tamo u spremištu srca, još takvih dragulja što uspjeh da otkinem od krune koju nosih družeći se sa Zvezdanim Vladarima, kada se učih Ljubavi, najvišem Zakonu Svijeta što sve stvara i sve, opet, razgrađuje, uvijek u čežnji za najvišim savršenstvom.

Ljubav je to bila, što je u meni zapalila Bijela Planina, velika zemaljska ljubav, toliko snažna a jednostavna, da sam ostao njezin zaročjenik.

Bjelašnica i Ja — to je vječni sjaj jednog od onih dragulja što uspjeh da ponesem dolje silazeći iz Zvezdanog Svijeta. I sjaj drugih dragulja je svo to vrijeme sijao, dajući svjetlo i sjenku moga sadašnjeg života na Zemlji; ispreplićući svoja čarobna svjetla oni su svojim vječnim sjajem risali veličanstvenu sliku Stvaranja u sanjama svijeta satkanog iz grube tvari.

Nema života bez Života — rekla je Bijela Planina; naučila me da živim samotnost, da prazninu prepoznam kao svoju bit; da osluškujem život tamo gdje je on bezobličan, a da se odmah vraćam u kretanje oblika — kao bjelašnički vjetrovi i oblaci što nastaju

niodčega i dolaze niotkuda, i nestaju, pretvarajući svoje urlike, snježne fantazmagorije ili mračnu pohlepu gorskih magli — u ništa, ili u rođenje jednoga novog sunčanog dana.

Da, ovo je moja karma, ovo je sudbina što je, evo, izivljam u ovome svijetu — u ovome čudu od ljepote i užasa, ljubavi i mržnje, rođenja i umiranja... Ta slika je kao otkrovenje prošla kroz čitavo moje tijelo, rodila se kao misao i kao osjećanje ispunila grudi. U dvadeset i trećoj godini življenja s Bijelom Planinom dosegao sam to razumijevanje, jednoga zimskog sunčanog poslijepodneva, stojeći na skijama, oslonjen na štapove, gledajući kroz kristalni zimski zrak daleku sarajevsku kotlinu i svjetlucanje okana gradskih nebodera u sjaju zalazećeg sunca.

Zašto sam se rodio u ovome podneblju, to sam u trenu tada spoznao; i vidio ljubav linija dvije struje predaka — jednu tamo iz gorâ Južnog Tirola, od Dolomita, a drugu iz srca Dinarida, od Romanije — kako su me primile da svoj zvezdani život nastavim ovdje na Zemlji. A linija očevih predaka dala mi je snage da zemaljskim sposobnostima rišem ona sjećanja na zvezdani život, prevodeći ih u riječ, manje u ton, a još manje u sliku.

Sada, kada je smiraj nastupio u mom životu, kada sam duhovnu pobjedu izvojevao i otklonio užas uronuća u materiju kao ono jedino, izbjegao zamke privremenog zanosa rođenog iz bola, zaslijepljenosti i nesvijesti — zbog zemaljskih privrženosti — sada kada sam na sigurnom putu mojoj Zvijezdi, mogu da pišem o mojoj Planini, o petnaestogodišnjem službovanju na njezinom najvišem vrhu, o dvadeset i sedmogodišnjem zanosu "potrage za izgubljenim akordom" u njezinim šumama, na oblim grebenima, u simfonijama njezinih orkanskih i onih bezimnih, još snažnijih vjetrova što dolaze iz same vječnosti; o ushićenosti moje duše snjegovima Bjelašnice, sunčevim sjajem i cvrkutom njezinih ptica, šapatom cvijeća i uzdisanjem bjelašničkih šuma, ili čežnjom njezinog stijenja...

Sada bih da pišem o planini što je zarobila moje srce — a ja želim da joj ljubav dam natrag.

TA ČUDESNA MJESTA

Mrtvanjski stanari. Između dva vâla, okamenjena zamaha vremena — između elegantnog stošca Hranisave i razlivenih, ustalanih površi Šljemenâ, Mači-polja — Bijela Planina se umirila. Tu je njezino srce. Ja nemam tih riječi koje bi opisale i otčarale tajne što su skrivene u onim gajevima smrča, prošaranim ljupkim livadama, a po njima razasuti bijeli i sivi oštrobriđi vapnenjački kamenovi; nemam ih zbog toga jer tamo boginja Demetra, majka Zemlja, usniva najmirnije i najsajnije u živim slikama.

Sjećam se, jedanput kao dječarac žurio sam ka mojoj ljubljenoj Hranisavi (bilo je proljeće, još dosta snijega, a ja sam, do bola dirnut mirom i ljepotom okoline, pokušavao da u trenu dohvatim i razumijem tajnu bijeloga snijega, zelenih četinarâ, plavog neba i

usnulog stijenja) i, poželjevši da nešto kažem, izrekao sam stihove planini. . .

Podgradina. Kao sulik doline Stanara šumska je kotlina pod Gradinom. Tamo usnula, u sanjama, Demetra, ovdje ona u besanom snu. . . I dvije planinarske kuće slijede sliku Prirode; gradili su ih planinari koji još ne prekidoše sve niti naše vezanosti za Prirodu.

Podgradina još nešto ima. Ljudsko osjećanje to prepoznaje kao domaći kutak, toplinu kućnog praga, sigurnost ishodišta. . . Zato su i "Slavijinu" planinarsku kućicu bili podigli u ovoj šumskoj kotlini.

Sunčevi zraci što ljeti obasjavaju zaravan pred kućom, sa drvenim stolom i klupom — probijajući se kroz krošnje visokih smrča — ovdje izgledaju moćni kao samo Sunce što šeće Gradinskom stijenom.

Kradenik. Na tamnoj strani gore, u mrzlim, polumračnim šumama, tamo gdje se čini da nitko nikada ne zalazi — tamo je

Stanari na Bjelašnici

Foto: M. Vasiljević-Lilo

Na vrhu Bjelašnice prije rata

Foto: M. Vasiljević-Lilo

Planina pustila svoje suze, da teku, teku, bez žubora...

Kradenik tiho umire zagrljen šumom. Planina kao da je tamo progovorila, zapravo tek prošaptala. Ali je izrekla ono o čemu ljudi nerado govore: o bolu kao suštastvenosti Svijeta.

Izvori Kradenika su kao suze Spasitelja, kao krv Otkupitelja svijeta.

Lokvanjsko jezero. Postoje mjesta gdje Bijela Planina prestaje biti samo svoja. Nema takvih mjesta mnogo. U njima je ona nastavila svoj život za vječnost — bez bola, bez rastanaka, bez svih onih malih ljudskih slabosti duše.

Na takvim mjestima Planina je uvijek drugačija: tajanstvena, prelijepa, tako skladna i zanosna. Jer ona živi za budućnost, za svoga Princa, za svoga ljubljenoga. To su ona čudesna mjesta gdje u vodi jezerskoj plešu anđeli, čuvari ljudi, dajući svojim životom život prirodi.

Zima, kao da ne okiva svojom surovošću jezero; pejzaž prekrije samo bijelim plaštom i tišinom. Tamo, zapravo, niti nema zime.

Tamo je samo život: u vječnom zelenilu bora krivulja, u zvjezdicama snježnih kristala što nježno dodiruju njegove iglice, ili raspukli oštri krečnjak umotavaju u još gušći, studeniji san, gdje ljubav i bol stoje dodirnuti, a daleki zvuci vječne Riječi pokreću život u novim svjetovima.

U kotlini Lokvanjskog jezera Bijela Planina kao da je željela pokazati da ona može i više, i drugačije — poput drugih sjajnih gorâ odjenuti se sjajem, ali želeći biti takva kakva jeste: jednostavna, samotna i šutljiva, strpljivo iščekujući ono što ljudi i priroda čekaju: Milost Duhovnog Svijeta.

Radova šuma. Šume Javornika su se otrgle Bjelašnici, kao da su otišle iz njezinog uzvišenog života, tvoreći zasebno kraljevstvo Igmana.

Ali, Radova šuma je ostala ipak vezana za svoju Planinu: isuviše je moćan pogled Kotlova koji prikliva, kazujući jednostavno: ovo sam ja, ti si ja, mi smo uvijek zajedno.

Radova šuma bi da se razlije u prostore Igmana, da postane sâmo to ime, ali ona istječe iz strmih rudina Zvezdarnice, najvišeg

vrha Bijele Planine — iz njegovog stijenja. Ona je bjelašnička šuma.

Ona nosi u sebi ono što ni jedna druga šuma Bjelašnice nema. Radova šuma je zapravo kraljevska haljina kojom je Planina odjenula svoj trup, ogrnat samo preko jednog njezinog ramena.

Ova šuma je mnogo više od obične šume, ona bi da se preobrazi u viši život: jer njezin duh sada su sjene onih što ovoj usnuloj prirodi udahnuše ljubav i svoje čežnje. Šuma to ne zaboravlja; ona se raduje, čista, spokojna, jer to sâm Život struji njome — ona samo teži svojoj preobrazbi.

Kad god sam hodio kroz Radovu šumu, znao sam da hodim kroz život što postaje savršenim.

Ako je igdje moj atlantski nedosanjani san zasvijetlio, opominjući me da ova igra još nije završena, onda su to ta čudesna mjesta...; u Radovoj šumi one dvije vrtače, čije mi drveće, kamenje i trava šapuću: sjeti se, sjeti se...

Zar je Josipova staza mogla negdje drugdje prolaziti, a ne kroz Radovu šumu?

Šljemeni. Kao što je središte čovjeka u njegovom srcu, tako i planina ima svoje duhovno središte. To je mjesto ljepote, mira i blagoslova, i svih onih krasnih stvari koje čovjeka čine čovjekom a planinu planinom.

Bijela Planina ima glavu na svome Zvezdanom vrhu, tamo gdje sagradiše meteorološki opservatorij krajem ljeta 1894. Njezin trup su ustalasi Krvavac i Vlahinja, kičma njezina su Debela i Vjetrena brda, a noge su joj strmine Hobera i Bora.

A široko srce Bjelašnice su ona zatalasana brda, očišćena od bilo kakve grubosti; samotna i svijetla brda zastrta oštrom travom i razasutim, zaobljenim, bijelim kamenjem.

Kao što se niti jedno zemaljsko mjesto gdje se samo svjetlo Neba istočilo ne može zapamtiti (pa tako ni jednostavno reproducirati!), tako su Šljemeni, što istječu tamo od Međeđe glave i rastaču se udesno prema Bjelanovom dolu i Vlahinji, a ulijevo prema kotlini Mrtvanje — tajna, i samotnosti, i savršenstvo, i čudo, čudo umirenosti u ovome uznemirenom svijetu.

Kada bih koračao sâm starom vojničkom stazom, što ne slijedi samo izohipse već i nevidljive linije Nebeskog Života — gonjen čežnjom da pijem i pijem ljepotu, nektar materije — znao sam nepogrešivo, da je moj život, svaki život — savršenstvo.

Jer je put preko Šljemenâ savršen: silazeći vidici su savršeni, i završetak puta, što se utapa u šume Stanara i Bora, je savršen.

Šljemeni su Srce Bijele Planine.

Gorska sudbina

Nemamo drugog pribježišta do ovih planina — tih hramova Duha. Izgubili smo neposredni dosluh s Duhovnim Svijetom, ali smo zadobili iskustvo izbora između dobra i zla, prolaznost i patnju.

Jer samo tako možemo stvarati iz slobode.

I zato se molimo u našim gorskim hramovima, da Duh obasja naše ljudske težnje, da učini postojanim ono prolazno, da prosvjetli ono utamnjeno.

Ali i to činimo nespretno ponajviše, površno, ili bez žara.

A opet nam, iz planina, teče snaga koju žedni upijamo u sê; upoznajemo, ili tek naslućujemo, zakone ove dijalektike, još snivajući naš indijski san — pokušavajući učiniti tu jednostavnu magiju: povezati prošlost, naše snove, sa sadašnjošću, s našim krutim logičkim mislima.

Učinimo ih svojim prijateljima! Planine nas tome uče.

Tamo u planinama je nauk slobodnog djelanja; ljepota prikazana do svoje groze; sloboda tajnovitija od najdubljih bezdana.

Pohôdimo ih. Mi djeca ove Pete epohe, bez zaštitnika i spasitelja, puštena u Svijet da postanu to što su naumila slušajući zavodničke riječi o slobodi.

Osuđeni na slobodu! Svjedoci gorskih oluja, ljutite pomame duhova Prirode, snježnih priviđenja; penjači ka nestvarnom, u stalnoj potrazi za našim Nebeskim Očevima...

Do bola me čini praznim najviša ljepota; dodir s ništavilom u stijeni je nepodnošljiv; opojnost zanosa nad pitomim krajolikom je nemoguća.

Je li to moj izbor, ili sudbina — uronjati u ono krajnje, tvorno, zagledan u zidove stijena, materiju razgrćući, sâm..., a u istom vremenu Nebom tragajući za uzrokom — zamećući trag vremenitom — od Ideje do Ljubavi.

Čudesne li sudbine, evo sada u ovome životu, u ovoj Epohi beznađa, materijalizma, ali i najvažnijem ljudskom raskršću, gdje se može nazrijeti svjetlost uzvišenoga čovjekovog značenja: biti tu, ovdje i sada, s nadom ispravnosti i prâvog puta, u ovome uskipjelom

spletu događanja, sila i posljedica, ispaštavanja i postignuća — u gorskoj sudbini predan najvišem postignuću...

Pogovor

Strašne li i opasne pustolovine — hodati u planine, penjati se ostrim grebenima, slijediti samotnu šumsku stazu, u iskrenjima bijele raskoši parati vrhovima skija beskrajne snježne padine...

Uzvišenog li postignuća — umirenih osjetila pratiti smiraj ljetnog dana, ili s osjećanjem neke unutarnje potpunosti promatrati daleke vrhunce po završetku jedne ture...

Čudesnih li doživljaja — slušati i osjećati pomahnitale elemente Prirode u gorskoj oluji: urlike i zvižduke vjetra kojem je snježna mećava prozirna odjeća; strepiti zbog plesa nadolazećih magli, što ljepljive, teške i sumorne guše, čini se, i sam život; blistati na raskršću neke zime i dolazećeg proljeća, osmehivati se zajedno s opojnim plavetnilom

proljetnih encijana, udisati topli južni zrak što klizi po zamrznutom snijegu, sastavljenom — izgleda nam — od milijuna okruglih, blještavih dragulja; razgovarati sa Suncem na jeziku planine, i razumjeti se obostrano (što ima tu da se ne razumije!); sanjati o vječnom Životu, koji bi trebao da ima ovakav nekakav zemaljski oblik planine, a opet čutiti negdje duboko u svojoj duši, da je ovaj svijet, sa svim svojim čudesima i krasotama, samo simbol, ili tek putokaz ka Stvarnosti iz koje je potekao i sada pleše neobuzdanu, spontanu i divlju igru stvaranja.

Strašne li i opasne pustolovine, ići u planine, sanjati još jedan svoj san; čudesnih li doživljaja osvajača ili poraženog; uzvišenog li postignuća, sa sviješću o sebi, pun kristalnog razumijevanja, gledati u eone što dolaze, u talase novog života što nailaze, sa srcem što još strepi i uzmiče, još ne znajući što učiniti sa svojom slobodom.

Ovaj tekst je dio članka, koji je S. Žalica posvetio 15-godišnjici svoga službovanja na Meteorološkom opservatoriju na vrhu Bjelašnice (2067 m), 1977–1992, i 27-godišnjici planinarenja po toj bosanskoj planini, 1965–1992.

Biokovska noć

IVICA MARIJANOVIĆ, Imotski

Već dugo je u meni želja da provedem noć u planini. Često puta pri pogledu na Biokovo, u sumrak, zaželim da sam tako visoko, u tišini, izvučen na trenutak od svega što nam priječi da zavirimo iza zaključanih vrata u dvorcu duše.

Radost što me obuže kad nam Joško saopći da su nam Makarani dali ključ od kuće na Lokvi, zapljusnu me poput kakva vala u jurišu na obalu. Izroniše namah slike osamljenih monaha istoka, što gore u visinama i tišini tragaju uporno za smislom i odgovorima na pitanja što ih postaviše ljudi još u neznanim

počecima. Dodirnuti načas taj svijet i oslušnati njegove zvuke, bijaše moja davnašnja želja i jedan od glavnih motiva za odlaske u planinu.

Nikoga nije bilo toga ljetnog popodneva ispred kuća u Milićima gdje uobičajemo parkirati auta. Jasno, sada je vrijeme od počinka, trenutak predaha između jutros započetog posla i onoga koji će se nastaviti kad sunce malo popusti svoju vrelinu.

— Kud ih đava nosa po ovoj sparini? — kao da čujem komentare ljudi, koji ne bi sada ni za živu glavu povirili iz svojih hladovina i

proljudikali s nama kako to uvijek činimo u ovakvim prilikama. Imam osjećaj da se i stoka svojim komešanjem i glasanjem iz pojata iščudava našoj prisutnosti. Jedino cvrčcima nismo izgledali tako zanimljivi da bi i na trenutak utihnuli svoju pjesmu. Naprotiv, učini mi se da su je pojačali jer sad su imali publiku — nas.

Početak uspona je prilično goletan, pustinjački, bez daška vjetra, pa nas ubrzo obli znoj, a razgovor zamre. Dižemo poglede prema zelenilu, crpeći iz tih pogleda snagu za jači tempo, uz želju koja odagna sve ostale misli ustranu — dokopati se bukovine, hlada. Kada nam to napokon uspije, lijegamo u sje-nu poput trkača koji se zadihao i baca se u cilj, sretan što je kraj mukama.

— Ovo je bilo ubitačno, ljudi moji — komentiramo, razbacani uokolo i pogledajući dolje na “pakao” koji smo prošli. Dok se zapodijeva rasprava o tome kako smo trebali ići ujutro a ne sada, ja se predajem panorami

Zabiokovlja, klizeći pogledom po motivima ispod sebe, poput šahista koji uoči prvog poteza prelazi pogledom preko figura i pokoju još dodatno namjesti, ili lagano samo načas uhvati za vršak i odmah pusti.

Krećemo dalje stazom kroz carstvo bukve, a pogled što katkad prodre kroz krošnje i dopre do vršnih grebena jasno nam pokazuje kolik nas dio puta još čeka. Šuma nas je skrila suncu, ali nam je zato uskratila vidike koji bi s ove visine bili sigurno zanimljivi.

Dokopavši se goleti po izlasku iz šume, već pod vrhovima grebena, zagledamo se prema suncu koje neumoljivo hita stazom zalaza. U mislima prelazim put što nas očekuje do kućice na drugoj strani i pitam se hoćemo li uspjeti stići prije zalaska. Ne bih želio propustiti taj prizor. Zamišljam sebe pred kućicom, a dolje preda mnom, na čudesnoj modrini razbacani znani otoci u zalazu sunca koje oboji nebo takvim tonovima da čovjek mora načas stati kao hipnotiziran, bez geste,

Sv. Ilija sa Sv. Jure

Foto: Z. Olujić

Planinarska kuća "S. Ravlić" na Lokvi

Foto: I. Vukosav

bez riječi, nijem od divljenja božanskoj ljepoti. Srce zatitra pri pomisli na tu divotu, a iz neznanog kutka u meni suknu energija suprotstavljajući se umoru što baca svoje mreže na nas.

No put se odužio, zanos splasnuo, a "otežale" noge nametnuše svoj ritam. Predajem im se poput umorna jahača koji opusti uzde i pušta konju da ga nepogrešivo vodi do cilja. Umor pomalo razvlači naše društvanje, a razgovara više i nema, jer bi to bilo poput koprcanja muhe u paukovoj mreži.

Nisam ni primijetio da nas je noć preuzela, jer je mjesec zasvijetlio punim krugom osvjetljavajući okolinu široko uokrug. Kućica je blizu, osjećam je i radujem joj se poput djeteta što na božićno jutro hrli boru po svoj dar.

— E heeej... — odzvoni iz Jozina grla snažno, obznanjujući tako da je stigao do kućice i ujedno pokazujući nama koliko smo udaljeni od cilja.

— Napokon!... Kako pristizemo bacamo se na naše naprtnjače, umorni, iscrpljeni i bespokretni, zaustavljeni načas u vremenu i prostoru. Nesvjesni, zurimo nekamo u tamu, utonuvši u mir koji ispunjava okolinu,

predajući se zvukovima planinske simfonije, bez želje da glasom ili pokretom prekinemo čaroliju što se odigrala u nama pri pogledu na prizor uokolo. Naizgled, fizički se nije ništa događalo, ništa se nije kretalo, ali se tijelom lagano širio čudan osjećaj koji je dolazio negdje iznutra, tajanstven, maglovit, a opet nekako poznat jer je bio dio nas. Je li ovo tajna za kojom se uputiše tragači smisla, je li to Buddhinih šest dana pod stablom, ili Isusovih četrdeset u pustinji, je li ovo mir samostana i pećine Milarepe i bezbroj drugih koji se dadoše u potragu...?

— Ljudi, ja sam ogladnio... — oglašio se Mate najednom, te jurne prevrtati po naprtnjači. Trgnuh se kao poslije hipnoze, pokušavajući se sjetiti i sebi predočiti što se zapravo događalo. Komešanje koje nastaje dok se preturalo po stvarima i naši glasovi, odagnaše tišinu u dubinu noći, da svoje tajne povjeri nekom dostojnijem — tišem.

Maloprijajšnji umor zamijeni glad te se "bacismo" na hranu ispred sebe poput kakva čopora. Netko je donio mađarsku kobasicu koja je "kružila" između nas, a iza koje gutljaj crnog vina pristajao kao rakija iza smokava

u zimska jutra. Naši glasovi plove uokolo tamom, ispočetka tihi, kao da se boje tmine sa ruba vidokruga, a zatim, osokoljeni vinom, bivaju sve glasniji i moćniji. Vino daje varljiv osjećaj da će upravo idući gutljaj ispuniti onaj mali dio koji nedostaje pa da sreća što je sada u nama bude upotpunjena. Kraj omamljenih čuvara s praga svijesti naše ličnosti prolaze riječi, jednostavne, neproračunate i nezahtijevne. Na trenutak zaboravljamo na barijere kojima smo ogradili svoju osobnost u svakodnevnom životu i poput djece na zelenoj livadi predajemo se igri nesvjesni svega ostaloga. Ne potraja dugo a da se ne zaori pjesma. Prihvaćamo je bez obzira na sluh,

jer nam se činilo da se ona širi u beskraj a i mi sa njom.

Opet su neke nepoznate ali ugodne energije strujile kroza me, a s tom razlikom da nisam mogao njima vladati, pa nisam ni primijetio kada sam prešao onu liniju iza koje sjećanja ne dopiru baš jasno. Pijan...? Ne, nisam bio pijan, to je bilo tek predvorje u dvorcu kralja Alkohola.

Do svijesti je dopiralo kako sam zapravo ovu noć namjeravao provesti meditirajući, ali smješak koji poprati tu misao dok sam se poslije uvlačio u postelju, bijaše odgovor mojih čula na želju da ih se ukroti i zavlada njima.

Kako otvoriti Rožanske kukove planinarima

SLAVKO TOMERLIN, Zadar

Čim sam doznao da će biti otvoren pontonski most na Maslenici, naumim na Velebit kako bih nadoknadio dvije ratne godine. Plan predložim Renati i Anti, dok je Smilja, očajna zbog bolesti majke, morala ostati u Splitu. Renata je osigurala svu prehranu za 10 dana, što je bilo veliko financijsko olakšanje za sve nas. Osim toga ona i odlično kuha. Krenuli smo sa dva auta, jer su s Renatom išle i njezine dvije kćeri. Na žalost, u dogovoreni dan most još nije bio proradio, pa smo morali ići preko Paga i trajektom, još uvijek u nadi da ćemo se bar vraćati preko Starigrada i Masleničkog mosta.

Na Zavižan smo stigli oko 11 sati. Poslije Renatinog obilnog ručka iskoristio sam odmor tako što sam u hladu iza doma naslikao panoramu s pogledom prema Hajdučkim kukovima, a zatim do noći penjući se "na divlje" grebenom Balinovca, što ne bih preporučio svakome. Tek na samom vrhu otkrijem vrlo atraktivnu stazu za povratak koju je načinio Tomislav Pavlin. Strma je, ali s vrlo lijepim detaljima. Svakako moram pohvaliti društvo

željezničara koje je za tu noć rezerviralo dom. Bili su vrlo obazrivi i otišli spavati ranije unatoč dobrom raspoloženju, kako bismo mi mogli postaviti pomoćne ležajeve u dnevnom boravku.

Ujutro odlazimo za Rossijevo sklonište, gdje namjeravamo ostati sljedećih pet dana. Stanje u Rossijevoj kolibi na oko u redu, ali 1) voda u cisterni nije za piće, 2) vode je unatoč kiši jedva 20 cm, 3) pećica u skloništu, praktički služi samo za zagrijavanje dimnjaka i Rožanskih kukova, 4) neki je dovitljivi planinar potpalio vatru tako da je izvadio iz stropa nekoliko dasaka lamperije. Ako slučajno čita ove redove čestitam mu na genijalnoj upotrebi mozga, ako ga ima.

Eto, pošto sam nabrojio nedostatke skloništa, pitam zašto je to tako. Znam da je bilo velikih i skupih radnih akcija, ali čemu lamperija i ležajevi sa spužvom kada nije osigurano ono najvažnije za planinara na dugom putu, a to je ponajprije voda i vatra. Tamo gdje postoje ta dva elementa, može se spavati i u šatoru neograničeno dugo. Zbog svega

toga predlažem Gospodarskoj komisiji HPS ove mjere:

1) isprazniti zaostalu vodu u cisterni i očistiti mulj sa dna,

2) zbog očitog gubitka vode cijelu cisternu obložiti slojem vodonepropusnog cementa ili nekim sličnim premazom,

3) metalni poklopac na cisterni lokotom zaključati, a vodu vaditi pumpom. Na taj se način voda ne bi mogla onečistiti,

4) nabaviti prikladniju pećicu na kojoj se može kuhati, ili na postojećoj načiniti produžetak u obliku plosnate kutije od debelog lima veličine 40×25×15 cm. Kutija treba imati ulaznu i izlaznu cijev. Time bi se dobila veća ploha za kuhanje i poboljšano grijanje prostorije. Ako se izbuši i nova rupa u dimnjaku 1 m poviše stare, tada bi dužina cijevi još bolje zagrijavala prostoriju.

Znam, netko će reći: "Lako je to sve napisati, ali tko će to napraviti i platiti?" Ukupno to su sitni troškovi. Za tako važan planinarski objekt ne bi trebalo škrtariti. Radna snaga? Sve ću to sam napraviti, pod uvjetom da ne moram nositi sav materijal i da sa mnom budu bar dva pomagača. Molim i benzin za auto, jer sam umirovljenik. Rossijeva koliba ne bi trebala biti samo prolazna točka VPP-a. To je mjesto odakle se planinarima pruža mogućnost za razne poludnevne i dnevne izlete, od laganih šetnji, pa sve do alpinističkih ili speleoloških izleta po raznim kukovima, jamama i ponorima kojima Rožanski kukovi obiluju. Do sada su bili dostupni samo vještijim planinarima, jer su teško prohodni. Da bi svi mogli uživati u tim ljepotama prirode, trebalo bi prokrčiti nekoliko staza kroz najatraktivnije dijelove kukova. Sjetio sam se jednoga takvog prilaznog puta u jamu Varnjaču što ga je opisao Poljak u svojoj knjizi. Slijedio sam taj opis, ali sam se, na žalost, morao vratiti jer me je put doveo u gustu klekovinu koju je nemoguće

proći bez sjekire. Drugi pokušaj prolaska, iz Puževog dolca, također sam napustio zbog sličnih uzroka. Treća je varijanta bila greben između Puževog i Varnjačinog dolca, kojim vodi najlogičniji smjer, ali je tako zarastao u klekovinu da sam do Varnjače kao Tarzan skakutao s jednoga na drugo drvo. Na moje veselje, na silasku u jamu još uvijek visi čelično užje, istina, hrđavo, ali upotrebljivo. Zbog sigurnosti trebalo bi ga zamijeniti novim dužine oko 15 metara.

Sljedećeg dana prokrio sam i makrkirao taj put. Zamolio sam Antu da mi pravi društvo i da mi pomaže kao orijentir, ali i da čisti sve iza mene. Sijekao sam cijelo jutro tako žestoko da mi je puls stalno bio na 140. Mislim da sam iscijepao oko dva kubika drva. Kada je sve bilo gotovo i kada su u suton dana zasvijetlile crveno-bijele marke, znao sam da tim putem sada mogu svi planinari doći do te stravične, ali veličanstvene jame Varnjače.

Do ruba jame stiže se sada od Premužićeve staze za svega 15–20 minuta, dok bi starim putem, kad bi i bio prokrčen, trebalo možda cijeli sat uz puno veći napor zbog strmog silaska, a potom uspona na kuk Varnjače. Pošto sam tako glavni "zadatak" izvršio, još me je svrbio Rossijev kuk. Sljedećeg sam dana i taj put uredio i markirao. Uspon je vrlo lak, a vidik s vrha izvnredan, na skoro sve Rožanske kukove. Ako Bog da, postoji mogućnost da se put nastavi preko Novotnjevog kuka, pa sve do Varnjače te na taj način uredi kružna staza. Kada bi se raskršila i Poljakova varijanta, dobila bi se vrlo atraktivna staza u obliku osmice, zapravo dvije kružne staze s Varnjačom u središtu.

Bude li mira i zdravlja, možete očekivati ostvarenje ovog plana u skoroj budućnosti. Za sada uživajte na novom putu do Varnjače — Bog!

SLIKA NA ZADNJOJ STRANI KORICA

Marijan Tišljar: Zavratnica kod Jablanca pod Velebitom

Ulje na platnu

Vlasnik: Hrvatski planinarski savez, Zagreb

Ilustracija iz knjige Ž. Poljaka "Hrvatska planinarska književnost" koja na proljeće izlazi iz tiska u okviru proslave 120. obljetnice osnutka Hrvatskog planinskog društva

Čovjek s naprtnjačom

SMILJA PETRIČEVIĆ, Zadar

Ljeto. Grad. Strka. Gužva. Lutam gradom u kojem sam se, eto, silom prilika, opet našla. Stranac sam. Davno bijaše kada sam otišla iz ovoga grada. Moje su misli u drugom gradu. Kada mu se vratim, znam da će nešto biti drugačije. Vrijeme ipak donosi svoje. Ljudi se udaljuju, nestaju, gube se, jedni odlaze, drugi dolaze. Kažu da uspomena blijede. Sve blijedi, ali nostalgija ostaje. Nostalgija za svojim krajem, za nečim što te vezuje. Da toga nema mnogi bi ljudi bili sretniji. Najsretniji su ipak oni koji se drže stare latinske poslovice "Ubi bene, ibi patria".

Lutam. Odjednom ugledam čovjeka s naprtnjačom, obučenog i obuvenog u planinarsku odjeću i obuću. U ruci ima vrećicu iz koje viri bijeli kruh. Stala sam. Osjećala sam se kao da sam ugledala nekoga svog dragog, bliskog, a bio je to samo stranac. Svejedno, nasmijem mu se, ali on to ni ne primijeti. Nesvjesno pođem za njim.

Čovjek je grabio punim koracima. . . vreva nestane, ljudi se rasplinu, umjesto zgrada oko mene se nadvile litice, šuma. Tatek, Ante, Renata, pas Maza, Dundi, Mirna, Maja. . . idu ispred mene, a ja se za njima penjem, penjem.

U granama cvrkutaju ptice, dozivaju se, svađaju, pjeva kos svoju ljubavnu pjesmu, ženski kor nešto se žestoko svađa, vjetar što pirka sa sjevera donosi dah svježine, miris visina, a ja idem dalje, sve dalje, sve više. . . Nestalo je Tateka, Ante, Renate, likovi su se rastočili, rastopili u nekoj sumaglici, staze je nestalo, ptice su umukle. . . Škripa kočnica, psovka, vika, nekakva galama oko mene. Ne, nisam bila u planini. Bila sam na autobusnoj stanici. Nestao je čovjek s naprtnjačom, a ja stojim na cesti i gledam u prazno.

— Budalo stara, gledaj kuda ideš — vikao je netko.

— Zar ne vidiš da je stara dama pijana? Sramota. Žensko pa pijano.

— Oprostite, zanjela sam se — rekoh šoferu koji me je gledao iz automobila. Lice mu je bilo blijedo kao kreda.

— Drugi put pazite kako hodate i kuda gazite, mogli ste završiti pod kotačima. Srećom sam vozio polako.

— Da, pomislila sam. Jedan pogrešan korak na cesti, pa bi za sva vremena nestalo i čežnje i boli, nastao bi mir i spokoj.

Šibenčani prvi put na Čićariji

ANTE JURAS, Šibenik

Kad šibenski planinari organiziraju izlet, onda je redovito odlično isplaniran svaki dan. Ali, mjesec je studeni i možda nije najpogodniji za posjet goranskim planinama. Ipak

smo se odlučili za posjet Platku, Snježniku i Risnjaku. To je naša davna želja, pa nas je na ovom trodnevnom izletu bilo čak četrdesetero. Od toga broja polovica je mladih. Oni

Na hrptu Učke pod Vojakom

Foto: Ž. Poljak

su učenici Osnovne škole "Faust Vrančić" i svi su od reda dobri izviđači i planinari.

Kiša i hladnoća pratili su nas tijekom puta. Jedva smo iskoristili trenutak razvedravanja da zastanemo u Jablancu i na brzinu obidemo Zavratinicu, poznati geomorfološki rezervat. Svojim divlje romantičnim izgledom, uokvirena visokim ružičastim stijenama i tamnomodrim morem, ova potopljena draga doima se kao pravi fjord.

U Kostrenu smo stigli u popodnevnom satima. Dočekali su nas naši domaćini Branko Škrobonja i Sergej Stipaničev, članovi riječkog "Kamenjaka", točnije, planinarske sekcije u Rafineriji nafte. Nakon večere priopćili su nam da naš plan izleta moramo mijenjati. I nama je to bilo jasno nakon meteorološke prognoze. Snijeg je počeo obilato padati i za sutra je sigurno da će promet biti obustavljen na cestama kojima trebamo proći. Branku je to posebno teško palo jer je on domar u "Platkovom" planinarskom domu na Snježniku, a

želio nam je pokazati sve ljepote ove planine i, dakako, umješnost svoje kuhinje. Umjesto toga, za utjehu, pokazao nam je seriju svojih odličnih dijapozitiva snimljenih na Snježniku u sva godišnja doba. Zaista se isplatilo to pogledati, uz njegovu živu riječ, pa preporučujem: dođite na Snježnik i ne zaboravite zamoliti da vam ih pokaže. S pažnjom ih pogledajte!

Do jutra je bila velika neizvjesnost. Kako ćemo sutra? Nikako nazad! Naši su se domaćini potrudili da nam izlet ne propadne. Predložili su nam odlazak na Ćićariju i već javili naš dolazak u planinarsku kuću na Koritima. Kad su dobri domaćini, nema zime. Prošli smo tunelom ispod Učke i ugodnom vožnjom stigli u Brgudac. To je najviše naseljeno mjesto u Istri (747 m), smješteno podno istočnog dijela Ćićarije i polazna je točka za uspon na planinu, do planinarske kuće na Koritima.

Do Korita smo pješačili nepunih četrde-

setak minuta po dobrom snijegu. Planinarska kuća je kao iz bajke: odiše ljepotom, urednošću i intimnošću. Peć izvrsno grije. U dnevnom boravku ima mjesta za dvadesetak posjetitelja, a isto ih toliko može prenočiti u spavaonici. Malo je manje mjesta u tzv. zimskoj sobi, tj. u stalno otvorenom skloništu dograđenom uz kuću.

Planinarska kuća na Koritima (1010 m) sagrađena je 1988. godine i vlasništvo je HPD "Glas Istre" iz Pule. Dežurna planinarka Darinka Vladić s puno oduševljenja i simpatije priča o njihovoj kući. Gradili su je isključivo dobrovoljnim radom, a nisu, dakako, izostali ni dobrovoljni novčani prilozi članova i poduzeća. Brgudčani su npr. besplatno ustupili zemljište za kuću.

Nedaleko od kuće, podno Brajkova vrha (1091 m), nalazi se izvor odlične vode koji nikad ne presuše. Za razliku od Učke, Čićarija oskudijeva vodom, pa je ovaj izvor prava blagodat cijelom kraju a i razlogom izgradnje planinarske kuće upravo na ovom mjestu. Dok nije bilo vodovoda, Brgudčani su u brentama svakodnevno s ovog izvora odnosili vodu u selo. Uz izvor su korita za napajanje stoke, pa je po tome ovaj predio dobio ime.

Stijene Brajkova vrha zanimljive su alpinistima, a uz obližnji Županj vrh (1141 m) i kuću vezane su kontrolne točke Istarskog planinarskog puta. Kuća je otvorena vikendom i blagdanima, a simpatična dežurna Darinka ne skriva radost što osim domaćih može ugostiti i nas Šibenčane, iz malo daljeg kutka Lijepe naše.

A što kazati za "Glas Istre"? Pravo planinarsko društvo. Ne samo zbog ove lijepe kuće nego i njihove organizacije uspona na Himalaju 1990. godine. Osvojili su Pisang Peak, šesttisućnjak, a to nije mala stvar. Dakako, moglo bi se govoriti i o drugim njihovim uspjesima i posebno o činjenici da skoro 100 km daleko od sjedišta uspješno održavaju ovu planinarsku kuću. Još bi nam dežurni ponešto ispričali, ali moramo požuriti na Planik (1273 m), najviši vrh Čićarije. Bit će vremena za razgovor večeras, nakon povratka s vrha. Anika će do tada pripremiti dobru večeru uz čašicu još preostalog šibenskog crnjaka.

Više od dva sata trebalo nam je do vrha. Kraći smo odmor imali kod šumske kuće

Bončić da se slikamo jer nama nenaviknutima na snijeg, ovi zimski pejzaži predstavljaju izuzetan doživljaj. Isti takav doživljaj imali smo i na Planiku. Vidokrug je veličanstven, seže sve do Julijskih Alpa, Snežnika, Rijeke, Cresa, Kvarnera, Obruča, te Istre s Učkom i do ostalog dijela Čićarije.

Zanimljiva priroda 40 km dugog planinskog lanca Čićarije odavno je privlačila istraživače, znanstvenike, putopisce i planinare. Njena je flora i fauna vrlo raznolika. Među bujnim šumama, mahom bukovim, redaju se livade s obiljem planinskog cvijeća i ljekovitog bilja. Čak se i zaštićeni encijan nalazi u znaku HPD "Glas Istre".

Svoje je ime Čićarija dobila po Čićima, starim balkanskim Vlasima, koje su ovamo naselili Frankopani u 15. stoljeću.

Ljepote Čićarije, uključujući i Učku, dostupne su planinarima jer Istarski planinarski put vezuje najljepše predjele i vrhove ove pitome planine.

A povratak s vrha u topli dom na večeru bio je predmetom naših razgovora do kasno u noć.

Sutradan smo iz Brgudca krenuli autobusom na Učku. Posjetili smo, usput, Vranjsku dragu podno zapadne padine Učke. Krasi je nekoliko okomitih i vitkih kamenih tornjeva, visine do 50 metara. Imena su im vrlo slikovita: Svijeca, Igla, Rukavica i dr. Najviši, Comicijev stup, dobio je ime po glasovitom tršćanskom alpinistu, koji je otkrio penjačke mogućnosti na ovim tornjevima. I danas je Vranjska draga vježbalište riječkih alpinista.

Preko prijevoja Peruč (965 m) došli smo na Učku i, da nije bilo magle, bili bismo i na njenom vrhu. Ovako smo se zadržali u planinarskom domu na Poklonu (922 m), a onda se spustili do staroga grada Kastva. Razgledali smo ga i otisnuli pečate Riječke transverzale i Europskog pješačkog puta E-6.

Davno je kazano: Nije svako zlo za zlo. Da nije bilo snijega i prometnih teškoća kroz Gorski kotar ne bismo bili prvi Šibenčani na Čićariji i ne bismo upoznali naše drage domaćine i ovaj divni kraj, dežurne na Koritima i ljepote istarskog kraja.

Na Platak, Snježnik i Risnjak, svakako dolazimo na proljeće.

Sвета Barbara na Sljemenu

DUBRAVKA RAMUŠČAK, Zagreb

Bila je sasvim drugačija od one na malim ekranima, jednako tako zanimljiva, a još k tome poučna i puna istinskog smisla.

U subotu 4. prosinca 1993. bilo je otvorenje "Rudarskog vrta" kod planinarskog doma "Gračar" ispod Malog Sljemena. Taj popularni planinarski dom nalazi se na Rudarskom sedlu, na visini od 840 m.

Toga je dana ovaj zadnji dio puta prema domu bio ugažen u dubokom snijegu i vodio malo ulijevo tik uz novoograđenu polukružnu skupinu crnih stijena. Tu je "Rudarski vrt" – prastari rudnik galenita. Prema nekim podacima ime "Rudarski vrt" staro je koliko i ime "Rudarsko sedlo". Kako su u blizini bile i nastambe za rudare, možda je neka nježna duša sadila cvijeće i povrće naokolo, pa odatle rudniku ime. Taj prastari rudnik počeo se eksploatirati 1609. g. i bio je vlasništvo grofova Zrinskih. Kasnijim ugovorima predan je građanima Zagreba koji su, kao i Zrinski, iz rudače galenita vadili ponajviše srebro (uz olovo i cink) i od njega kovali novac. Kada je rudnik napušten, s vremenom je postao toliko zapušten da su mu se ostaci jedva mogli pronaći.

Dana 4. prosinca, na blagdan Svete Barbare, zaštitnice rudara, na crnim stijenama vijorile su se dvije zastave. Jedna hrvatska, a druga rudarska; pola crna, a pola zelena, s rudarskim znakom — prekrštenim čekićem i vrstom rudarskog dlijeta. U njedra crnih stijena vodi strm silaz, pri dnu osiguran drvenim mostićem, prema ulazu u rudničke galerije i hodnike. Pred ulazom, u uređenoj udubini, postavljen je nov novcati kip Svete Barbare što ga je izradio neki "naivac" iz Bistre. Na uzvisini, desno od ulaza u rudnik, stajala su četiri mladića, apsolutna Rudarskog fakulteta iz Zagreba u crnim čudnim odijelima sa zlatnim rudarskim znakovima, zlatnim gumima i zlatnim resama na rukavima. Takvu odjeću rudari već odavno nose u svečanim zgodama, kao npr. pri skakanju preko kože, čime se u srednjem vijeku pristupalo u rudarski ceh. Sada to označava svečani završetak

studija, a to je i opet početak pripadanja "rudarskom cehu". U polukrugu unutar stijena motali su se mlađi i stariji ljudi u planinarskoj odjeći. Jedan gospodin starije dobi ogorčeno je svima tvrdio da samo luđaci i glupani odlaze u rudare i geologe. Na pitanje što je on po profesiji, odgovorio je: "Ja sam rudarski inženjer, pa znam što govorim!" Ubogi čovjek! Nije čudo što tako govori kad, izgleda, cijeli život radi ono što ne voli. Na sreću ne postoje samo takvi mrzovoljnici, jer bi uz njih sve u životu ostalo sivo i žalosno. Postoje još i entuzijasti svoga posla i planinarstva. Takvi su zamislili i ostvarili ponovno uređenje,

pa sada i otvorenje "Rudarskog vrta", toga rudarskog kutka zanimljivog za povijest Medvednice, a i grada Zagreba. Prva zamisao o tome rodila se na jednom planinarskom susretu g. Želimira Kanture, uglednog planinara, planinarskog djelatnika i pisca, inž. Herberta Krauthackera, novog upravitelja Zagrebačke šumarije, i inž. Vladimira Sora, predsjednika planinarskog društva "Grafičar". Odmah im se pridružio i dr. Srećko Božićević, poznati geolog, speleolog, planinar i fotograf, pa onda domar planinarskog doma "Grafičar" gospodin Štef Škrlec, a i prof. dr. Slavko Vujec s Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta. Svi su oni na ovome otvorenju, uz prof. dr. Šikića s Instituta za geološka istraživanja,

zaneseno i toplo govorili o lijepoj Medvednici, gdje se sve njihove struke spajaju, isprepliću, nadopunjuju i ujedinjuju s planinarskim idejama. Ujedno su objasnili da je za sada uređeno tek nekoliko desetaka metara raznosmjernih hodnika, pa ovo još nije pravo otvorenje za građanstvo. "Rudarski vrt" bit će pristupačan pučanstvu tek nakon godinu dana, kad se očiste daljnji hodnici i galerije, te ustanove njihove dužine, smjerovi i eventualna povezanost s Francuskim rudnicima kod završetka skijaške žičare. U rudokopu će se urediti i Rudarski muzej kao proširenje i nadopuna onome u Tehničkom muzeju u Zagrebu. Služit će mladima za edukaciju, a ostalim Zagrepčanima kao još jedna privlačna

Otkrivanje rudnika Zrinskih na Medvednici

Na dan Sv. Barbare, zaštitnice rudara, u subotu 4. prosinca održana je izuzetna svečanost otvaranja rudnika, popraćena prigodnim riječima više govornika i blagoslovom patra Slavoljuba Jelineka, sljemenskog župnika. Iznad ulaska u rudnik ponosno su se vijorili stijegovi Republike Hrvatske i rudara. Ispred ulaza kip sv. Barbare i četiri studenta u svečanim rudarskim odorama.

Oкупljenim planinarima i predstavnicima rudara, geologa i šumara prigodne su govore održali predsjednik HPD "Grafičar" i novi član IO HPS ing. Vladimir Sor, upravitelj Šumarije Zagreb Hrvatskih šuma ing. Herbert Krauthacker, te uz rudarski pozdrav "sretno" profesor rudarstva dr. Slavko Vujec, a potom i geolog mr. Krešimir Šikić.

Svečanost je nadahnutim riječima, najavljujući svakog govornika, vodio naš poznati planinarski entuzijast Želimir Kantura - Krampus, čiju je ideju o otvaranju rudnika s oduševljenjem prihvatio predsjednik HPD "Grafičar" Vladimir Sor, a potom je usvojilo Društvo te pristupilo njenom ostvarenju.

Inače, još se 1952. g. dr. Srećko Božićević, tada student geologije, uvlačio u zatrpana okna rudnika te izradio njegovu skicu.

Idejom obnavljanja rudnika uz pomoć planinara, rudara i geologa, oduševio se ing. Herbert Krauthacker, upravitelj Šumarije Zagreb, pa su šumari uz pomoć planinara raskrčili i uredili okoliš rudnika, za što bi samim planinarima trebalo više mjeseci rada. Rudari i geolozi su dali svoj stručni doprinos uređenju rudnika. Pronađena je i otkopana i donja etaža rudnika. Rudarska okna održala su se stoljećima, jer su hodnici bušeni

u živom kamenu. Otkopavanje i uređivanje će se nastaviti. Lokalitet će — kako je istaknuo predsjednik HPD "Grafičar" ing. Vladimir Sor — biti višestruko atraktivan: geolozima jer govori o starosti Medvednice, rudarima jer će svojim uređenjem i sadržajem kazivati o nekadašnjoj tehnici kopanja. Srednjoškolci koji uče u školi o rudnom bogatstvu naše domovine moći će doživjeti pravi ugođaj rudarskog okna. Povjesničarima će to biti svojevrsan dokument o Zrinskim i načinu života u njihovo doba.

Kipom sv. Barbare lokalitet će dobiti i svoju duhovnu komponentu. Za nas planinare i izletnike bit će to logičan kraj poučne staze što počinje kod "Šestinskog Lagvića", a koju je zamislio ing. Krauthacker. Sam okoliš idealan je za izletničku rekreaciju, pa ga šumari planiraju pretvoriti u mali botanički vrt s autohtonim raslinjem Medvednice i svim potrebnim informacijama. Tako će izletnici — đaci, studenti, botaničari i drugi — i ovdje imati što vidjeti i naučiti.

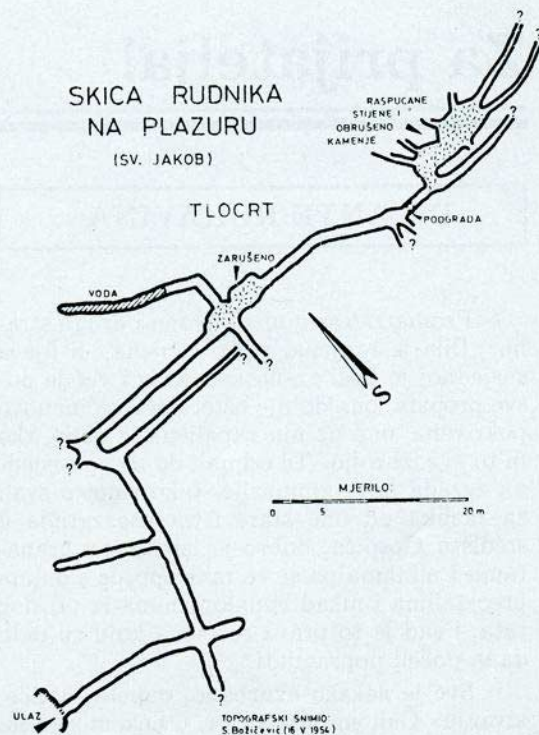
Otvaranje ovog rudnika, kako reče dr. Božićević, još je jedan korak Zagreba k svojoj tradiciji. Korak koji se lijepo uklapa i u proslavu 900. obljetnice Grada. Rudnik će biti otvoren za javnost čim ga pregleda stručna komisija i izda odgovarajuće dokumente.

Po završetku svečanosti otvaranja i blagoslova rudnika, članovi HPD "Grafičar" priredili su planinarski objed za uzvanike. Drugi dan, u nedjelju, rudnik su razgledali brojni planinari i izletnici kao i v. d. predsjednika HPS prof. Zoran Gomzi i tajnik HPS Nikola Aleksić.

Josip Šintić

točka za dolazak na najmiliju nam planinu. Zagrebačka šumarija, pod upravom svoga novog upravitelja inž. Krauthackera, nije više bauk koji uništava prirodu Medvednice, nego ustanova s dalekovidnim programom rada, koja bdije nad njenim razvojem, prirodnim posumljavanjem, a ima i plan za uređenje zanimljivih objekata i lokaliteta planine. Tako je staru pilanu na potoku Bliznecu, gotovo sasvim porušenu, već lijepo obnovila. Nalazi se na cesti za Sljeme oko 500–600 m od donje stanice žičare (unutar pilane je otvoren i "Vinski podrum" sa sortnim vinima). Istaknuti će se atraktivnost "Mačkove pećine" na putu za Kraljičin zdenac, a u istočnom dijelu Medvednice urediti "Židovsko vrelo", itd. Svaka čast takvoj šumariji i takvom njenom upravitelju!

Kako se priča među planinarima, najjači poticaj za uređenje ovog starog rudnika dao je planinar Želimir Kantura. On je i ovom prilikom u svojim riječima plantio humanošću, plemenitošću i beskrajnom ljubavlju prema prirodi. Njegov žar palio je i u nama vatre oduševljenja za čiste ljudske ideale, što su ideali i svakoga pravog planinara. Od toga je ionako vedar dan postao još vedriji. Da bi istaknuo postojanje tih ideala i u svojoj struci, inž. Krauthacker je tvrdio: "Šumari su preteče planinara!" Isto to su tvrdili i rudari i geolozi. G. Kantura, i sam odjećom podsjećajući na nekog romantičnog pastira iz davnih vremena, zazvonio je velikim "kravskim" zvoncem i dodao: "... a prije svih, preteče planinara bili su pastiri!", pa istaknuvši duhovno jedinstvo svega postojećeg, predstavio duhovnog pastira sljemenskih planinara, patra Jelineka, koji već 30 godina u sljemenskoj crkvi Majke Božje kraljice Hrvata održava službu Božju. Pater Jelinek tumačio nam je da se na blagdan sv. Barbare, tj. 4. prosinca, slavi i Dan rudara, jer je ona zaštitnica rudara, pa zato baš danas i ova proslava. Sveta Barbara štiti ujedno i od udara groma i od mnogih drugih opasnosti. Već se u mladosti svim svojim bićem priklonila Bogu, ideji kršćanstva i svom djevičanstvu. Njezin otac, poganin, ni na koji je način nije mogao odvratiti od svetih ideala, pa ju je živu zaziđao u kulu. Kad ni tako nije mogao slomiti njezinu vjeru, izvukao ju je iz kule i pred na-

rodom svojom rukom ubio mačem. Predaja veli da je tada iz vedrog neba prasnula munja u okrutnog oca i ubila ga. Tako ga je nebo kaznilo za zločin, a mučenica Barbara postala je svetica koja ima moć da štiti ljude, napose rudare, od opasnosti.

Nakon molitve, pater Jelinek blagoslovio je kip sv. Barbare i sam rudnik. Trebao je blagosloviti još i divne ove idealiste čijom je zaslugom rudnik otkriven i otvoren, idealiste, što se nesebično brinu za NAŠU Zagrebačku goru, a zbog nas, građana Zagreba. Koliko sam razabrala iz pričanja inž. Sora, sami planinari su lopatama i krampovima otkapali zatrpani rudnik, a to namjeravaju i dalje kad im dopuste vremenske prilike.

Svi ovi dragocjeni ljudi, zaslužni za otvaranje "Rudarskog vrta", učvrstili su nam vjeru u one ljudske snage što mogu voditi narod prema općem napretku.

Za prijatelja!

Dr. ANTE RUKAVINA

Promatrao sam ulicu, jednu i drugu stranu. Bila je ranjena, teško ranjena. S lijeva susjednoj je kući granatiran krov i već je posve propala, ona do nje oštećena i već nanovo pokrivena, ona uz nju zapaljena, a dalje, tko bi to sve izbrojio. Tu odmah do mene susjedna zgrada nove gimnazije, tako smo je zvali za razliku od one stare istovrsne zgrade u središtu Gospića, dobro je izrešetana granatama i minama pa se te rane spojile s onima preostalima i nikad neuklonjenima iz prošlog rata, i sad je to prava ruševina koju su ovih dana počeli popravljati.

Sve je nekako užurbano, napeto, u iščekivanju. Čuli smo da su tu, u nekom selu na istoku ili približno tamo, na malom brežuljku doveženi raketni sustavi Oganj i Orkan te da samo čekaju zapovijed za napad. Zato valjda toliko velik broj vojnih teretnjaka stalno prolazi na sve strane. Zato se i ljudi na ulici žure iako ih je primjetno veoma malo. Samo se češće pogleda prema nebu osluškujući kakvo već poznato zujanje, a svaki pa i najmanji prasak stroja u vozilima izaziva veliku pozornost i strah.

A mi se spremamo na Zavižan, na proslavu 60. obljetnice dovršenja Premužićeve staze i to onako, baš planinarski. Namjeravamo krenuti već u petak 10. rujna do Baških Oštarija, onda toga dana pješice do Alana, tamo prenočiti i sljedećeg se dana došetati do onoga natpisa u Rožanskim kukovima na samoj stazi. Da, nismo bili u tim predjelima za vrijeme ovoga rata, i sad ćemo sresti velik broj prijatelja i tako im dokazati da smo još živi.

Danas je Mala Gospa, rođendan Majke Božje, i po starom običaju ništa se ne radi u polju, niti što ozbiljnije oko kuće. Blagdan nam neće obznaniti crkveno zvono jer je rastopljeno u požaru prije skoro dvije godine, no zato evo poštara na svom mopediću koji, uz ostalu poštu, donosi i "Hrvatski planinar"

7-8/93. I on nekako žurno ode. Samo je usput promrmljao da mu je sve nešto sumnjivo i napeto i da bi se moglo "nešto" dogoditi. A njegov motor zvrči i zvrči; mogla bi mu i granata pasti za vrat, a da je ne bi čuo, onako kako se to dogodilo Luki Potnaru, onom što je obavio limarske radove na kući Jure Brkljačića u Baškim Oštarijama kad je ona bila i planinarsko sklonište. A sad više nema ni Jurine kuće, ni Luke, ni njegove "četvorke".

A sutra, upravo kad je sunce raznijelo najgušće ostatke noći, nakon šest sati počelo je praskanje svih mogućih i dobro nam poznatih razornih sredstava iz minobacača, topova, tenkova i sličnih oružja, i to tako često, glasno i blizu baš kao da pravi prijatelj šalje pozdrave prijatelju pa želi da mu što bliže padnu. Iz podruma me zovu oni koji su tamo već dugo nastanjeni da i sam siđem. No prije moram zaviriti kroz vrata da bolje vidim i čujem što se događa. Na istom mjestu kao i jučer promatram ulicu. Nigdje nikoga, prava pustoš, samo se u nosu osjeća prašina, u očima dim, u zraku smrt. Učestalo je i moram se spustiti niz improvizirane stepenice iz hodnika u podrum, a to je tako već dvije godine i jedanaest dana. Nesvjesno sa stola zgrabim "Hrvatski planinar" i naočale, možda će mi trebati ako bude struje ili svjetla i — ako ostanemo živi.

A tada je počelo i neko drugo praskanje, ono što oštro odjekne, koje tog časa razbija zrak nad našim kućama, ali odjekuje negdje u daljini, tamo "s one strane"... Jedan višecijevni, onaj, čini nam se, onaj naš bacač s trideset cijevi, šalje pet po pet raketa, a onda ih opet posije pet, pa dvadeset i pet. I tako cijeloga dana nije hladio cijevi. A mi smo i predobro znali što to znači kad se raspu ondje kamo su poslane. Kažu pri tom da naši izviđači s Velebita i drugih znanih nam i neznanih brda dojavu kakav je učinak i kuda padaju rakete. A onda plotuni učestaju, traju, traju...

Stiskam u ruci časopis, a ono na prvoj stranici Tomislav Baričević, župnik starigradski, koji je sada već u Sukošanu, barem nam je tako navijestio ljetos na Rujnu. Pomalo odvrnjen od straha i neizvjesnosti prelijećem očima po članku, pa kad opet negdje zatutnji pogledam prisutne, a njih je tu više. Svi koji put nešto izreknu, osobito kad se kuća strese od blize detonacije, jedino moja žena po svom običaju u kutu se podruma obavila pokrivačima pa se i ne zna da je ispod njih, toliko se smotala u klupko. Samo kad već ne znam po koji put pođem van, odvraća me od izlaska, a izaći moram da vidim što se događa, gdje je palo, gdje gori, gdje se umire...

A prijatelj Tomislav ili, kako ga Starigradani po ondašnjem adetu zovu, don Tomislav, piše o svojim poznanicima koji brane Velebit i nas i njega, i sve ono što je naše. I kaže: "I ove ljude što ih susrećem gore, i njima slične, povezujem s prirodom u kojoj žive. Zar oni nisu najčasniji i najviši između nas samih time što jesu i opstoje tu gdje jesu — na Velebitu. Oni su bez gizdave krošnje, duboko ukorijenjeni u zemlju koju brane. Do njih treba doći i njih zapažati. Na njihovim se leđima prelama staro i započinje novo."

Dok nogom zaobilazim encijane i šafranice u prolazu, veselim se što će za koji dan pored njih procvjetati runolisti i božuri. Čini mi se da baš cvjetaju u čast njima, duboko ukorijenjenima u zemlju koju brane sobom, što je zasada vidljivo samo nebu."

Otkale li samo pronađe ovako lijepe riječi za ljude koje često posjećuje u planini? Zavidim mu jer u ovom času nisam siguran ni kako se zovem, a onda mi između granate i granate sijevne da mu moram jednom reći u četiri oka da mi se ipak riječ "encijan" ne sviđa. Znam za nju nekoliko meni bližih izraza. No, možda ću ipak do večeri uspjeti da pročitam cijeli članak, i to u predahu što si ga uzimaju neprijatelji valjda kad im dođe ručak.

Dolazi mi brat, već s vrata pita gdje smo i jesmo li živi. Silazi u podrum. U očima mu čitam pitanje: hoće li što biti od našega sutrašnjeg izleta. Odgovor znamo i bez odgovora. Možemo biti sretni ako ikako preživimo, a o izletu, ima dana... Odjednom odjeknu dva sasvim bliza praska, oštra, reska. Čujemo kako po krovovima i svuda okolo padaju komadi zemlje, crijepa, kamenja, kako se krhotine zabijaju u zidove, kako se nešto ruši. Nakon nekoliko minuta brat proviri iz podruma na dvorišna vrata i onda zajedno

Dr. Ante Rukavina, pisac ovoga članka, izgubio je život nesretnim slučajem 31. siječnja u Gospiću, što je ožalostilo cijelu planinarsku organizaciju i sve njezine članove. "Hrvatski planinar" je izgubio svoga najvrednijeg suradnika, koji se desetljećima nadahnjivao Velebitom i svojom rodnom Likom. Hvala nezaboravnom Anti za sve što je učinio za nas i slava mu!

opazimo da u kući gdje on živi s drugim bratom više nema kupaoalice. Ostaci zidova i dim oko njih, prašina što je osjećamo svakim udisajem i kroz koju jedva da se vidi plavo nebo, to je ostalo od kupaoalice.

Trčimo tamo bez obzira na praskanje da vidimo je li živ taj brat, njegova obitelj i ostali u podrumu. Čuli su oni i osjetili da se kuća trese i da se ruši, ali su živi...

Poslije podne netko je protrčao ulicom i doviknuo: "Divoselo je oslobođeno, i Čitluk i Počitelj, naši su pred Metkom!" Odatle, dakle, sva ta silna pucnjava i štekatanje lakog oružja od rana jutro. To je bilo uzvraćanje za "darove" što ih iz tih sela primamo već dvije godine.

E, samo još da hrvatska vojska uđe u Medak. A mogla je to već u listopadu 1991. kad je ing. Merčep poveo gospićke dobrovoljce i kad su zauzeli polovicu Divosela i stigli nadomak Metka. Ali mu je onda stiglo naredenje, tko zna čije: ni koraka naprijed, potpisano je primirje. A primirje je značilo da će se neprijatelj pribirati i osnažiti. Tako je bojišna crta ostala na istom mjestu iza Ribnika sve do danas.

Nadamo se da će i Medak biti oslobođen, a to bi trebalo postići zato da se i Lovinac i

njegova okolica preuzmu i onda do Gračaca ne bi bilo neprijatelja. Barem ne na toj strani. Mogao bih tada slavodobitno javiti Viliju Strašku, svom starom prijatelju u Zagrebu, da može doći sa svojim društvom i da ćemo možda i na Badanj i na Vaganski vrh, jer me u posljednje dvije godine često naziva i propitkuje kako je u Metku i možemo li na vrhove. Osjetio sam da se slabo snalazi u podvelebitskom zemljovidu pa sam mu nakon nekoliko takvih razgovora u šali rekao da u Medak jedino može ako ga naši topnici stave na topovsku cijev, i to onu promjera 203 mm, pa da ga granata onda tamo odnese. A ako ga prenese do Gračaca, e, zato ja onda ne bih bio kriv, možda je bilo takvo naređenje. Ne znam je li me dobri Vili čuo i razumio, ali tako je to bilo.

Uvečer sam dočitao Tomislavov članak pri svjetlu voštanice, jer je električne struje i bilo i nije bilo, slično kao i granata, ali ih je manje stizalo nego po danu. Slušali smo sve vijesti koliko ih je god bilo i na bilo kakvom sredstvu, samo da ih čujemo, da osjetimo hoće li biti kakva poboljšanja u položaju naše Like i Gosića.

Drugog se dana sve ponavljalo s malo manjom žestinom i očekivali smo vijest da je Medak preotet. Ali te vijesti nije bilo. Opet je došlo neko naređenje slično onom od prije dvije godine. A na stolu je čekao onaj isti "Hrvatski planinar" i u njemu opet prijatelj, Želimir Kantura. Iako je sudac, raspjevao se o Danu hrvatskih planinara u Ravnoj Gori kao da nikad nije ni dotaknuo one suhoparne paligrabe, tako Ličani zovu paragafe, i kao da baš ovaj put zove na Zavižan. A mi od Zavižana daleko. Već smo trebali biti negdje na stazi zapadno od Baških Oštarija, a ne smijemo na ulicu ni nos promoliti. Htjeli smo sve do Vučjaka te putem utvrditi sva mjesta gdje se Premužićka urušila, točno ih zabilježiti i predložiti da sljedeće godine to urede za nekoliko dana ljudi koji se razumiju u kamen i suhozide. Sad se naš naum odgađa, tko zna do kada.

Od lako objašnjive ljutnje zbog neostvarena izleta preskačem sasvim zgodan članak o središnjem alpskom putu kroz Austriju i tražim još što o Velebitu. Ali tu, pa tu je Dubravka Ramušćakova i njezina "Rapsodija strasti Samarskih stijena", a takvo se što može primijeniti i na Velebit. Ona to zna i hoće, ona je pravi prijatelj i planina, i Velebita, i moj. I piše: "Posvuda prigušeno svjetlo i nijema napetost od snaga postanja

i snaga uništenja. Crni vrtlozi vrtača mutili su svijest i mamili u dubine, na čijem se dnu vidio snijeg. Znali smo da je snijeg privid i da puno dublje tinjaju demonske vatre. Kad se one užare do bijelog usijanja, tada ovi propali vulkani eruptivnom snagom izbacuju iz sebe bijele pramenove što se u visinama okamenjuju... jer gotovo svaki taj krater ima, u produžetku, klisure do neba, najrazličitijih oblika..."

Lijepo je to napisano iz osjećajne ženske duše koja treptaje svoga srca rasipa po vrtletnim planinarskim stazama i onda o tome ostavlja pismene tragove. I pitam se: kako li ljudima dolaze tako lijepe misli na pamet u ovako ružnim vremenima, kako li im riječi lijepo teku, možda i ljepše od onih granata što prelijeću naš grad i odlaze na one položaje pune mržnje. Što možemo kad živimo na takvim raspećima gdje su pjesme i granate — sestre.

Uvečer nazivam Tomislava Pavlina iz Zagreba i kažem mu da ne možemo doći na Velebit, a možda se ni proslava neće održati jer je opća opasnost od Zadra do Karlovca. Svagdje se pucalo, rušilo, umiralo, a to je trebalo značiti da će s proslave izostati puno planinarskih društava. Nakon toga tonemo u noć uz povremene praskove, ali udaljene možda i nekoliko stotina metara od nas. Ipak sam danas uznapredovao, čak sam uspio pročitati dva članka, onaj Željkov i Dubravkin, a hoću li dočitati one druge, to je već veliko pitanje. Tko zna što nam donosi noć i hoćemo li se ujutro uopće probuditi ili ćemo odjedriti na nekom vatrenom oblaku iza svih planina ovog svijeta i još malo dalje...

Već je subota, 11. rujna, eksplozija je manje i pokušat ćemo proći kroz grad da vidimo gdje je opet ranjen. A u duhu bit ćemo na Premužićevoj stazi sa svojim starim prijateljima koji su došli da se poklone djelu i uspomeni čovjeka što im je omogućio radost prolaska velebnom planinom. Netko će održati govor i sjetiti se toga čovjeka, toga vremena. Ali tko? Ima li još itko živ od onih koji su zajedno s Premužićem lutali ovim predjelima sve dok nisu pronašli pravi smjer? Hoće li naš predsjednik, prof. Hanžeković, smoći snage da dođe ovamo, hoće li ga ovdje zamijeniti prof. Gomzi, što se već uobičajilo? Neće li se predsjedniku IO HPS Berljaku ispriječiti Himalaja da i on bude ovdje? Ili će to biti prof. Poljak, revni pratitelj svih naših planinarskih djelatnosti i jedan od tvoraca našega suvremenog planinarstva? A možda

će se netko sjetiti i akademika Forenbachera da onako kako je opisao tisuće velebitskih cvjetova izrekne nekoliko riječi onom najtvrdem i danas nam svima najdražem — Premužiću. Jer, nitko drugi ne može i ne smije stati pred onu stijenu s Premužićevim imenom gdje je u kamen uklesana ostvarena misao, stvorena staza za čovjeka, za prijatelja. Jer za njih ju je Premužić gradio! Za onoga čovjeka koji će ovuda prolaziti da zaradi kruh svakodnevn, za istraživače što će prekopati sve vrtače, grliti svaki vrh i pomilovati svaki cvijet, za prolaznike, za prijatelje i čovjeka koji će odavle odnositi radost življenja u buduće dane.

Ali, eto, ima ljudi koji bi sve ovo srušili, spravili, uništili, da ne ostane nikakva traga našem postojanju. I nažalost, imaju prijatelja u cijelom svijetu, onom što se guši u svojoj samodopadnosti koja mu ne dopušta da otkloni stare svoje zablude.

Proslava će proći, ljudi će se razići. A ovdje? Pa jednoga će dana i granate prestati padati na naše ulice i na naše ljude. I u toj nadi sijevne iznenada, isto onako kako sijevne i granata u mrkloj noći, već davno izrečena misao: hoće li tko spomenuti da bi

trebalo Premužiću podići spomenik? U duhu gledam Premužića kako pri otvaranju Velebitskog planinarskog puta godine 1969. stoji pred Krajačevom kućom i, a to je napisano već prije petnaest godina, uzdignutom rukom pokazuje niz svoj Put i glasom kao da grmi govori:

— Idite! Ovo je vaša staza. Prije četrdeset godina gradili smo je za vas i za vaše sinove. Nastavite naše djelo. Obilazite je, upoznajte ovu divotnu planinu i po cijeloj domovini Hrvata pronosite glas o slavnoj i burnoj njezinoj prošlosti i o njenim ljepotama!

E, takvog bih ga želio vidjeti na onom raskrižju ispod Krajačeve kuće, na onom sasvim malom kamenom uzvišenju s lijeve strane odvojka što se tu počinje penjati prema Vučjaku. Isklesana od velebitskog kamena ili od najtvrdjeg čelika, jer je takav bio. I kako pokazuje rukom niz Velebit i putniku i namjerniku, prijatelju. Hoće li se to dogoditi do godine 1999, tridesete godine VPP-a ili do 2003, sedamdesete godine Njegove staze?

Dr. Ante Rukavina (u sredini) u društvu s hrvatskim vojnicima na Velebitu

Mudna dol u Grobničkim Alpama

MILJENKO PAVEŠIĆ, Rijeka

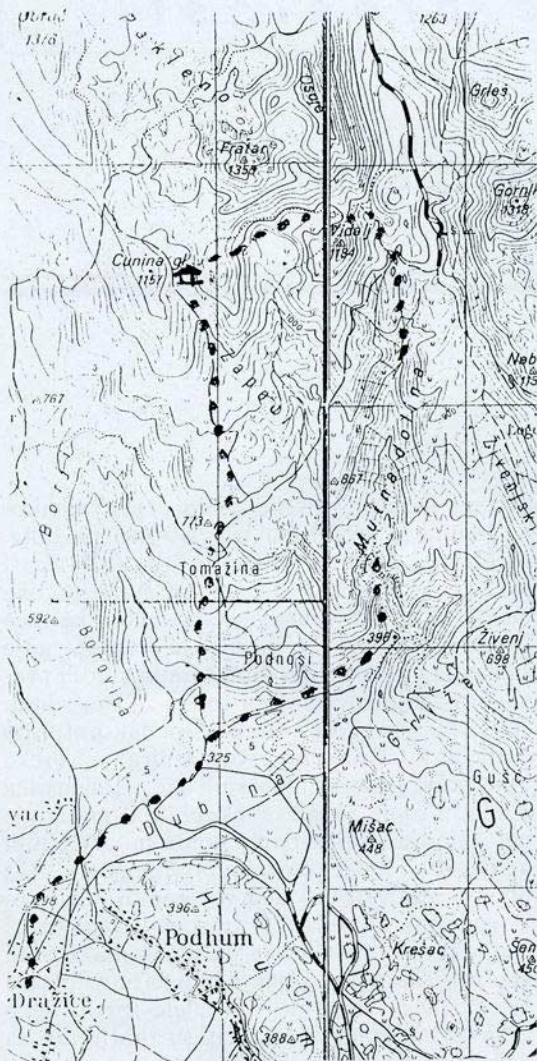
Iznad sjevernog ruba Grobničkog polja naglo se uzdiže niz impozantnih planinskih vrhunaca. Najizrazitiji su Obruč (1376 m), Fratar (1353 m), Vidalj (1184 m), Gornik (1318 m), Nebesa (1131 m), Crni vrh (1335 m) i Primorski Klek (1210 m). Taj dio planinskog masiva riječki planinari nazivaju Grobničke Alpe. Iako visinom zaostaju za pravim Alpama, s Grobničkog polja djeluju znatno više nego što ustvari jesu zbog male visine Grobinštine i svojih strmih obronaka. Osobito su dojmljive kada vrhunci bjelasaju pokriveni snijegom, a podnožje očarava rascvjetalim trešnjama, mendulama i mirisnim mediteranskim cvijećem. Kroz taj veličanstveni sklop krša, livada i pašnjaka usječena je veličanstvena jaruga Mudna dol. Na vojnim kartama je pogrešan naziv Mutna dolina. Vjerojatno se nekom tadanjem topografu činio toponim Mudna dol nepravilnim, ne znajući da nepravilnih toponima nema.

Mudna dol je jaruga kiklopskih dimenzija koja u dužini od oko dva kilometra očarava svojom ljepotom, divljinom i snagom prirode. Zapravo je i duža, jer počinje u predjelu Gorničko na visini od oko 1000 m, a završava na oko 300 m. Vrijedi je vidjeti i doživjeti, i to ne samo jednom. Pri svakom posjetu ona je drugačija.

Kako do Mudne? S autobusnog kolodvora Delta u Rijeci tijekom dana kreću brojni autobusi za Dolnje Jelenje. Najbolje je s onim u osam sati. Na kiosku kartu treba kupiti do Dražica (treća zona). U autobusu kupljena karta znatno je skuplja. Od Dražica vodi planinarska markacija i nju valja slijediti do stupa s planinarskim oznakama. Lijeva markacija vodi do planinarskog doma na Hahliću, a mi produžujemo ravno poljem i

slijedimo markaciju Riječke transverzale, koja pored znaka ima slovo "R". Postepeno se polje sužuje i doslovno se uvlači u Mudnu dol. Prešavši tri suhe jaruge dolazimo na lijepu livadu s planinarskim orijentacijskim stupom. Tu markacija sa slovom "R" skreće desno za Platak, a mi produžujemo ravno. Uostalom, jaruga Mudna već se lijepo ocrtava ispred nas. Sada slijedimo markaciju, crveni krug sa bijelom sredinom. Ulazeći u šumu već ulazimo u taj čarobni svijet Mudne. Visoke padine sve se više približuju jedna drugoj, a suho korito potoka Sušice sve je više razrovano i bogatije glatkim oblucima. Kamene gromade zadivljuju oblikom i veličinom. No, to nije kamena pustinja. Mudna dol je dobro obrasla visokom šumom hrasta medunca, crnog graba, crnog jasena, bukve, a nađe se i tisa. I životinjski svijet je brojan, naročito se često vide divokoze i srne. Tu obitavaju i divlje svinje, jeleni, a i medo navraća. Pored brojnih ptica, u Mudnoj se gnijezdi i orao. Voda kroz Mudnu teče samo za jakih kiša i u proljeće kada se tope snjegovi na okolnim vrhuncima. Tada je Mudna dol posebno veličanstvena: voda urla, pjeni, valja kamenje i tada je, jasno, neprolazna. Moguć je jedino spust s padina na pojedinim mjestima do atraktivnih vodopada.

Nakon dvadesetak minuta hoda od ulaza dolazi se do prvog skoka. To je okomita litica visine malo manje od 10 metara. U nju su učvršćene željezne stepenice s užetom. Eto prilike za "mini-alpinizam"! Na toj litici raste nekoliko tisa i bršljan gigantskih dimenzija. Tu će fotoaparati na veliko "škljocati" – treba ovjekovječiti uspon. Posebno se doimaju tzv. "lonci" što ih je voda izdubila u živoj stijeni, a također i odvaljene stijene razbacane svuda

naokolo. Nakon idućih dvadesetak minuta dolazimo do drugog skoka. Znatno je niži, svega par metara, i po postavljenim stepenicama lako se popeti. Tu ustvari počinje najljepši dio Mudne doli. Padine se približuju na samo metar-dva. Posvemašnja tišina i polutama. Visoko gore mali komadić neba. Ljeti struji svjež zrak u nizinu i ugodno rashlađuje. Tu je i kutija s pečatom i upisnom knjigom – treba zabilježiti svoj prolaz. Ta očaravajuća dionica završava na omanjoj livadi obrubljenoj stoljetnim bukvama – odmorište koje se ne propušta. Dovle je oko dva sata hoda. Dalje postoje dvije mogućnosti. Vratiti se u podnožje markiranom stazom koja vodi istočnim grebenom povrh Doli. Kretanje tom

Mudna dol zimi

Foto: M. Pavešić

stazom nije naporno, a posebno oduševljavaju vidici u dubinu na Mudnu dol, Grobinštinu i Riječki zaljev. Druga je mogućnost nastaviti sada već pitomom Mudnom ka domu na Hahlićima. Staza je markirana, a vodi još malo uzbrdo do Gorničkog, a onda lijevo pored Vidalja do Planinarskog doma na Hahlićima. U domu je nadaleko poznati domar Davor. Uvijek srdačno dočekuje umorne planinare i veselo ih ugošćuje. Dom je otvoren od petka po podne do nedjelje po podne te na blagdan. Domom upravlja PD "Kamenjak" iz Rijeke (Korzo 40/I). Radno vrijeme društva je utorkom i petkom od 18 do 20 sati, telefon 051/31-212.

Povratak iz doma do autobusa markiranom stazom za Podkilavac – Dražice. Najugodniji je povratak u društvu s Davorom nedjeljom popodne. Usput će Davor ispričati pregršt dogodovština sa Hahlića i okolice.

Dođite u Grobničke Alpe, nećete požaliti i postat ćete njihov česti gost!

Planinarske iskaznice kroz desetljeća

LUCIJAN SMOKVINA, Varaždin

Godine 1928. učlanio sam se u karlovačku podružnicu HPD "Martinščak" i otada do danas sabrao devet planinarskih iskaznica, provevši 66 godina u organiziranom planinarskom članstvu (ne odbijajući godine 1945–1947, kad samostalna planinarska organizacija nije postojala). Pokušat ću opisati te planinarske iskaznice.

Prve dvije bile su tamno zelene, u tvrdom platnenom uvezu. S unutarnje strane naslovne korice bilo je mjesto za obveznu sliku. Izvana na koricama bio je zlatnim slovima otisnut poznati naš planinarski znak s runolistom u potkovi, s natpisom "Hrvatsko planinarsko društvo" i godinom osnutka 1874. Na prvoj stranici uložka ponovno je otisnut taj znak i kraj njega natpis "Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu – Član Saveza planinarskih društava u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca". Slijedilo je mjesto predviđeno za redni broj člana i naslov "Članska iskaznica gosp. . .", zatim: član je "Hrvatskog planinarskog društva" . . . te mjesto za žig društva i potpis tajnika. Konačno je predviđeno mjesto za vlastoručni potpis člana. Na iduća tri lista pisalo je s lijeve strane "Potvrđeno za 192. . . godinu" gdje se uljepljivala članska markica kao dokaz plaćene članarine. Ta je markica svake godine bila u drugoj boji, a imala je opisani planinarski znak i godinu. Uz tu je markicu sve do 1934. god. bila nalijepljena i posebna markica sa slikom staroga planinarskog Tomislavova doma na Medvednici i s natpisom iznad slike "Hrvatsko planinarsko društvo", a ispod slike "za kuće i skloništa". Lijevo i desno bila je brojka "5" (toliko je dinara svaki član doprinosio godišnje u na-

vedenu svrhu). Preko te markice otisnuta je godina, a uvijek su bile iste zelene boje. Na desnoj stranici pisalo je "Potvrda vlasti za 192. . . godinu". Društvo je svake godine nakon uljepljenja markica poslalo iskaznice Direkciji državnih željeznica u Zagreb, gdje su žigom i faksimilom direktora potvrdili pravo korištenja povlastice u vožnji za tu godinu. (U 1929. god. gosp. direktor se čak potpisao ćirilicom). Prilikom prvog vidiranja, preko fotografije su otisnuli i suhi žig. Povlastica je bila u tome da smo u skupini od najmanje pet članova, s posebnim popisom ovjerenim od društva, imali pravo na 50% popusta. Taj popust nije vrijedio u prvoj godini članstva. Dogodilo se da se koji puta skupe svega četiri izletnika. U tom slučaju na popis smo dodali nepostojećega petog, jer je bilo jeftinije platiti pet polovica karte nego 4 cijele karte. Bilo je savjesnih konduktera, koji su zahtijevali da dokažemo da i onaj peti ima pravo na povlasticu, pa smo prestali izmišljavati petog, već bi od jednog člana koji nije sudjelovao tom izletu posudili iskaznicu i njegovo ime uvrstili u popis.

U ono se doba živjelo mnogo racionalnije i štedljivije nego danas, pa planinari često nisu ništa konzumirali u domovima, već su se u cijelosti obskrbljivali iz torbe. Vjerojatno se zbog toga, osim navedene markice "za kuće i skloništa", prigodom svakog posjeta planinarskoj kući ili planinarskom domu plaćala "pristupnina". Mislim da bi to trebalo uvesti i danas, bar za nečlanove.

Takav je režim plaćanja članarine bio sve do 1934. god. Iduće se godine uz navedene dvije markice pojavila i treća u kvadratnom

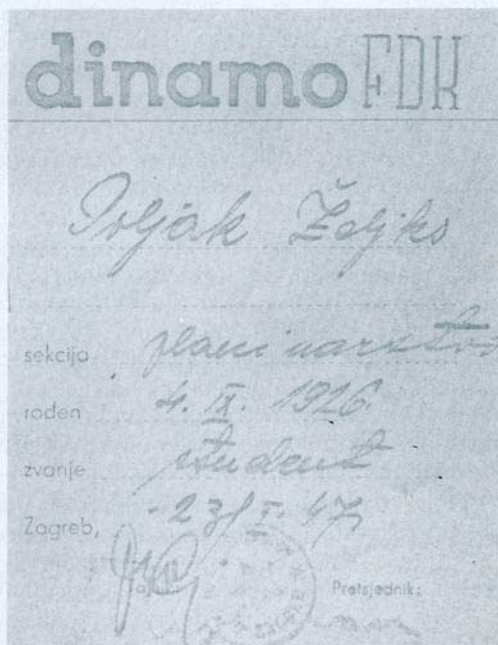
HPD-ova iskaznica dvadesetih godina
s ulijepljenim markicama

HPD-ova iskaznica tridesetih godina
s ulijepljenim markicama

HPD-ova iskaznica za vrijeme
drugog svjetskog rata

Zagrebački "Dinamo" imao je 1947. g.
planinarsku sekciju

obliku, s otisnutim runolistom i natpisom "Savez planinarskih društava Jugoslavije" te uz oznaku godine. Markica je bila svake godine druge boje, a ponavljala se zaključno s god. 1940. Od god. 1936. nema više markice "za kuće i skloništa". U istoj godini bila je markicama ispunjena iskaznica, koja je vrijedila od 1928. godine.

Sljedeća iskaznica vrijedila je od 1937. do 1944. god. Bila je ista kao i prethodna, ali je u toku svoje važnosti doživjela razne promjene. Najprije je prekrizičeno članstvo našeg društva u "Planinarskom savezu kraljevine SHS" i označeno je članstvo društva u "Planinarskom savezu kraljevine Jugoslavije". Poslije je preko toga, npr. u Karlovcu, stavljena naljepnica s tekstom "HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO U KARLOVCU" član "Hrvatskog planinarskog saveza N. D. H." Markice su ostale iste do zaključno 1940. god. Za god. 1941. i dalje nema više ovjere Direkcije državnih željeznica, ali se pojavljuje nova markica uz onu za redovnu članarinu i to markica s dva runolista, cepinom i hrvatskim grbom, te s natpisom "Savez hrvatskih planinarskih društava". I moje matično društvo u Karlovcu u tom razdoblju mijenja ime u Hrvatsko planinarsko društvo, podružnica "Dubovac" u Karlovcu. Članarinska markica za 1942. g. malo je izmijenjena: visinu je zadržala, ali je skoro dvostruko šira. Tekst u znaku je u skraćenicama "HRV. PLAN. DRUŠTVO", a između runolista i trake s godinom osnutka, umetnut je hrvatski grb. U to se vrijeme selim iz Karlovca u Varaždin.

God. 1943. i 1944. vraća se opet ranija markica za članarinu, ali osim nje nema ništa drugo.

God. 1945, 1946. i 1947. nema samostalnih planinarskih organizacija. Nestrpljivi Varaždinci već 1948. g. osnivaju "Planinarsko društvo VARAŽDIN u Varaždinu". Tiskana je i privremena iskaznica s 12 iscrtanih polja za oznaku plaćene mjesečne članarine u toj godini. Iskaznica je ovjerena okruglim žigom i natpisom "Planinarsko društvo VARAŽDIN u Varaždinu" i petokrakom zvijezdom.

God. 1949. osniva se Savez planinara Jugoslavije i Hrvatske. Dobivamo nove iskaznice sa solidnim platnenim broširanim uvezom. Iskaznica je predviđena za razdoblje od 1949. do 1957. Na koricama je otisnut naslov "Planinarski savez Jugoslavije" te planinarska značka s Triglavom (?) i petokrakom. Na unutarnjoj strani korica predviđeno je mjesto

za sliku, a na prvoj je stranici uloška natpis "Planinarski savez Hrvatske" i ispod toga malo opširniji podaci o članu od onih u ranijim iskaznicama. Na drugoj i trećoj stranici uloška predviđene su rubrike za evidenciju prelaza u drugo planinarsko društvo, te za sudjelovanje na natjecanjima (piše: takmičenjima). Križaljka za lijepljenje članarinskih markica stavljena je na zadnje stranice iskaznice. Markice su do 1955. bile vrlo malene, nosile su natpis "Planinarski savez Jugoslavije", ispod toga godinu, a oko godine bile su dvije zvjezdice. Na slici se ponavlja planinski vrh, vjerojatno Triglav. Za g. 1956. markica je potpuno ista, ali veća.

Iako je u toj iskaznici bilo mjesta još i za markicu za g. 1957, iz nepoznatih razloga dobili smo nove iskaznice, u kojima je prostor za markicu za g. 1956. ostao prazan, a sljedećih su godina lijepljene one malo veće članarinske markice, koje su u optjecaju od 1956. god. Iskaznica je predviđena za članarinu do 1964. god. Osim toga, od te godine dalje iskaznice nisu ukoričene, već smo dobili solidne plastične korice tamno zelene boje, na kojima je bio otisnut malim okruglim suhim žigom jedan bor i obris neke planine. U te su se korice ulagale sve četiri daljnje iskaznice do uključivo 1991. god. One su se pokazale kao vrlo praktično rješenje i to bi se iskustvo trebalo koristiti i u buduću. Dok je ispod markice prijašnje iskaznice pisalo "Opaska: Iskaznica vrijedi uz markicu za tekuću godinu", ova nova za god. 1957. predviđa i lijepljenje markica odmah na početku iskaznice, a ispod tog prostora mijenja se raniji tekst i glasi: "Napomena: Legitimacija vrijedi uz markicu za tekuću godinu". Postepeno se i sustavno udaljujemo od svog materinskog jezika. Podaci o članu ostaju isti, osim što se "mjesto" pretvara u "mesto". Podaci na daljnjoj stranici ostaju isti, a iza toga dodan je novi sadržaj: "Prava i dužnosti članova".

Za sljedeće 9-godišnje razdoblje (1965–1973) sve je gotovo isto, markice su od g. 1970. do 1973. uokvirene novim natpisom: lijevo "P. S. J." gore ćirilicom "P. S. J.", a desno "P. Z. J." Budući da su slova na markici malo veća, za toliko se slika brda smanjuje. Ispod markice ostaje "Napomena" i "Legitimacija", ali se vraća "vrijedi". Po pravilu dva koraka naprijed – jedan natrag. Isto se tako na sljedećoj stranici vraća "mjesto". Daljnje dvije stranice o prelazu iz jednog planinarskog društva u drugo i o pravima i dužnostima članova ostaju kao i prije.

HPD-ova iskaznica iz prošlog stoljeća

PRIVREMENA ISKAZNICA

Za *Imodina Lucijan*
koji je pristupio kao član „PLANINARSKOG DRUŠTVA
VARAŽDIN“ u Varaždinu dne *1. VII 1948*

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.

Godine 1948. planinarima je dopušteno da opet osnivaju svoja društva

Iskaznica za razdoblje 1974–1982. doživljava veće promjene. Iskaznice više nemaju korica, ali već na naslovnoj stranici ima uz natpise “Planinarski savez Jugoslavije” (gore) i “Planinarski savez Hrvatske” (dolje), iste natpise i na francuskom i na njemačkom jeziku. Tiskao ih je Planinarski savez Hrvatske. U sredini je otisnuta naša stara planinarska značka s natpisom “Planinarski savez Hrvatske” i godina 1874. sa slikom Kleka ispod kojeg je petokraka. Podaci o članu uglavnom se ponavljaju, ali je zanimljivo da kod mjesta za ime više nema “drug-arica”, već “ime i prezime”. Svih 9 markica se ponavljaju uz oznaku godine u tri jezične kratice, kako je to opisano za g. 1970. Nakon toga slijedi 23 stranica teksta u čistoj ijekavici o članstvu, o organim i komisijama saveza, o regionalnim odborima, o planinarskim organizacijama Jugoslavije i SR Hrvatske, o planinarskim objektima i transverzalama, o

pomoći i o pravilima ponašanja u planini. Konačno je jedna stranica posvećena i našem časopisu “Naše planine”.

Sljedeća iskaznica za razdoblje 1983–1991. još ne spada u povijest i nju imade zacijelo velika većina danas aktivnih planinara. Uglavnom se ponavlja sve ono iz prethodnog razdoblja, a posebno bih pohvalio one 23 stranice teksta.

Za novu iskaznicu, predviđenu za razdoblje 1992–1997, mogao bih samo reći da je lijepa, ali prevelika. Osim toga, prvi se put pojavljuje iskaznica koja nema oblik knjižice. Dosadašnje smo mogli upotrebljavati i za evidenciju o izletima (dodavali smo tim knjižicama po potrebi prazne listiće), dok sada moramo ustrojiti i nositi još i poseban dnevnik. Osim toga, nova je iskaznica predviđena samo za šest godina obnavljanja članstva, dok su sve ranije bile za 9-godišnje razdoblje.

Nema svjetla bez sjena

Bez svjetla nema života, ali ima ljudi kojima previše sunca stvara velike poteškoće, jer **sunčeva alergija** krije opasnosti, posebno za planinare.

Svaki od nas koji u ljetnim mjesecima kreće u visoka brda ima u suncu opasnog pratioca. Planinsko sunce, koje u to doba ima svoj najviši položaj u godini, nije uvijek za svakoga i bez "naoblake", jer ima ljudi – a to su pogotovo oni sa svijetlom i osjetljivom kožom – koji pate od neke vrste sunčeve alergije. Nije riječ o opeklinama nego o sasvim drugoj pojavi. Ovakva nezdrava reakcija kože može izgledati vrlo različito, ali tipične su oznake otekline i crvenilo kože. Ako je koža jače upaljena, pojavljuju se sitni mjehurići bez gnoja. Bolesnik trpi dodatno i od izrazitog svrbeža, pa je potrebno mnogo volje da odoli grebanju kože. Važna napomena koju je lako shvatiti: ako stvarno postoji povezanost između ove bolesti i utjecaja sunčevih zraka, promjene na koži nastaju samo na onim dijelovima tijela koji su bili izloženi suncu, a nema ih na onim dijelovima tijela koji su pokriveni odjećom. Zato, ako netko nakon izlaganja sunčevom zračenju primijeti na sebi ovakve neobične promjene na koži, trebao bi promisliti – ili pitati liječnika – nije li to alergija uzrokovana sunčevim svjetlom. Ovakva istinska sunčeva alergija pojavljuje se u pravilu u trećem desetljeću života i prati čovjeka mnogo godina, pa čak i desetljeća, ali srećom nije česta.

Vrlo su slične nezdrave reakcije kože koje nastaju nakon jednog ljetnog kupanja odnosno sunčanja, ali zbog posve drugih uzroka. Razni činitelji mogu uzrokovati da koža, taj po površini najveći organ (!), na sunčevu svjetlost preosjetljivo reagira. Znanosti su neki uzroci još nepoznati, ali su poznati razni medikamenti i proizvodi koji kožu čine osjetljivijom na sunčeve zrake, među njima čak i lijekovi. Pored vidljivog sunčevog svjetla, valja računati i na neželjene reakcije na koži na

ultraviolettne zrake. Ljubitelji visokih planina koji uzimaju neke lijekove moraju biti naročito oprezni i savjetovati se s liječnikom, a ako ih pak samo povremeno uzimaju, neka pročitaju na pakovanju može li lijek prouzrokovati preosjetljivost kože prema suncu. Takvi su lijekovi koji sadrže npr. sulfonamide, tetracikline, tijazide ili griseofulvin. Posljedice mogu biti jaka reakcija kože ili ružne mrlje na koži koje ostaju doživotno. Ali i neki šećeri (ciklamat) ili sredstva za čišćenje crijeva mogu prouzrokovati alergične pojave na koži nakon izlaganja jačem sunčevom zračenju. Ista opasnost prijete preosjetljivim osobama od sunčevog sjaja i istovremene upotrebe nekih sredstava za njegu kože lica (kolonjska voda), mirisa ili sapuna (sa halogeniziranim salicilanimolekulama).

Naša je koža sve izloženija utjecajima stalno novih kemijskih sirovina u okolišu, koji neprestano povećavaju opterećenje kože. Osim toga, i u prirodi ima tvari – npr. na livadama ili pak u kultiviranim biljkama kao što je peršin – koje u dodiru s kožom i istovremenu intenzivnu sunčevu svjetlost mogu prouzročiti jaku upalu kože na dodirnim mjestima (npr. na šakama, rukama ili nogama). Konačno, ima kožnih bolesti čiji se simptomi uslijed djelovanja sunčevog svjetla mogu pojačati. Planinari već poznaju nastajanje tzv. groznice (medicinski uzrok: virus herpesa, koji se aktivira nakon nekog nadražaja kože), a i ružnu sliku jedne "glečerski" opaljene kože.

Protiv raznolikih uzroka koji se mogu skrivati iza dugotrajne "sunčeve alergije", ne postoji, naravno, ni jedinstveno lijekovito sredstvo koje bi moglo pomoći tako nastradalima, niti se primijeniti kod svih oblika i simptoma takvih bolesti. Prva je i najvažnija mjera da se svi oni koji su alergični na sunce, a također i oni koji nemaju alergiju, ali su preosjetljivi na sunce, moraju mnogo bolje zaštititi nego svi drugi. Na prvom je mjestu

ispravna odjeća, jer koža koja nije izložena zračenju ne može niti reagirati. Sumnjive lijekove trebalo bi u dogovoru s liječnikom privremeno obustaviti ili zamijeniti drugima. Onu površinu kože koja se ne može zaštititi od sunca odjećom, treba zaštititi preparatima za zaštitu od sunca s odgovarajuće visokim faktorom (od 15 nadalje). Praktični savjet: što je koža osjetljivija a planina viša, to veći mora biti i zaštitni faktor! Ipak oprez: teški alergičari mogu postati alergični čak i na zaštitno sredstvo! Koji put je to lako riješiti: promijeniti vrstu preparata za zaštitu od sunca. Neki tvrde da kožu mogu pripremiti za sunce tako da je nekoliko puta kvarcaju u solarijima. Općenito je poznato i rado primjenjivano sredstvo kalcij i vitaminski kompleks (beta-karotin), ali ne odobravaju svi stručnjaci uzimanje ovih lijekova.

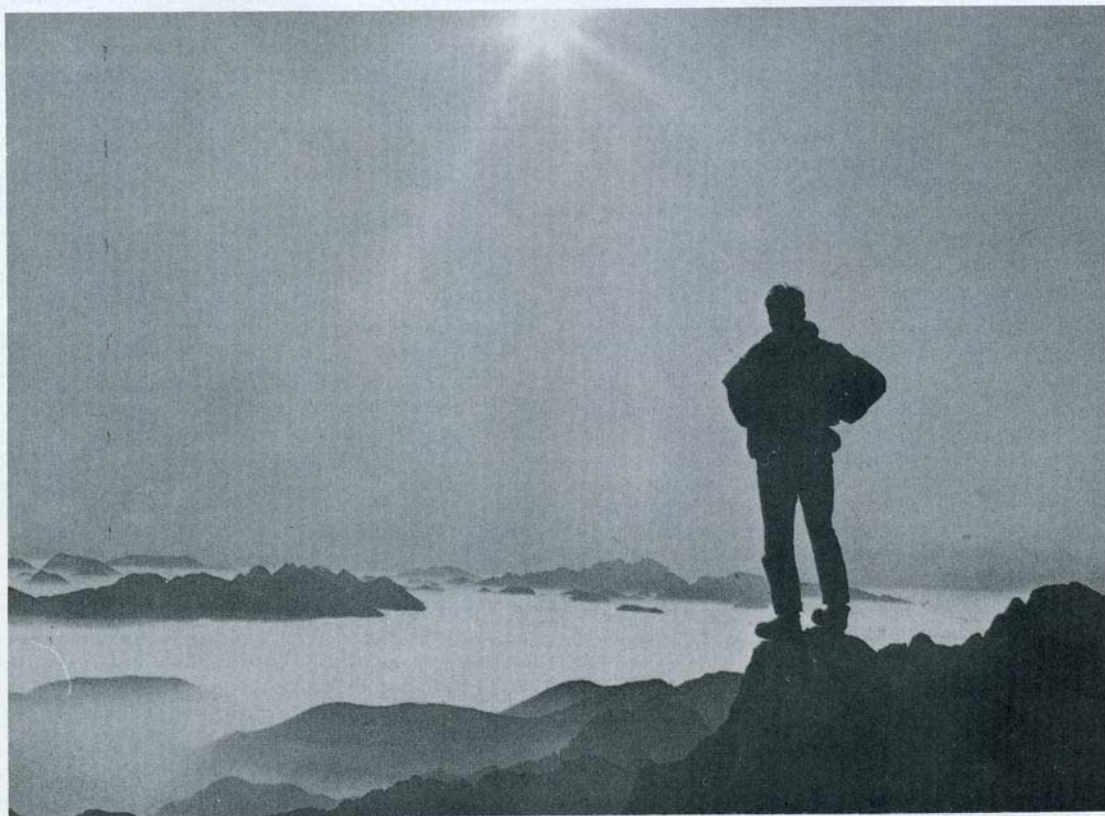
U ozbiljnijem slučaju pomažu ili bar djeluju umirujuće lijekovi koji imaju antialergijsko svojstvo, ali se i ovdje preporuča oprez, jer neki izazivaju pospanost, što u visokim brdima može imati opasne posljedice.

Na ružan osip izazvan sunčevim zrakama, koji uz to i neugodno svrbi, vrlo dobro djeluju kortizonski preparati za izvanjsku upotrebu, npr. u obliku masti ili losiona. Ova vrsta pomoći postaje problematična ako se mora obraditi veća površina kože, jer tada postoji opasnost da kroz kožu u krvotok uđe previše kortizona. U vrlo teškim slučajevima dolazi u obzir i uzimanje kortizonskih tableta, ali o tome odlučujuću riječ treba kazati liječnik.

Bolesne pojave na koži, pogotovo one koje nastaju ili se pogoršavaju pod djelovanjem sunca, treba liječiti liječnik ili, još bolje, dermatolog, jer se pod ovakvim simptomima mogu skrivati i neke druge bolesti koje ne spadaju u pojam alergije ili preosjetljivosti.

Pamtite, na kraju: svako sunčanje, a posebno opekline od sunca, pospješuju starenje kože i povećavaju rizik od raka kože!

Pripremila Marija Gobec, prema članku dr. Petera Lutza "Kein Licht ohne Schatten" objavljenom u "Bergwelt Alpin" (kolovoz 1991.)

Dragutin Belačić – Žohar (1913–1993)

Planinare, a posebno alpiniste, potresla je vijest da nas je u subotu 4. prosinca 1993. napustio dugogodišnji član planinarskih organizacija i doajen hrvatskog alpinizma Drago Belačić. Bio je takorekuć na pragu osamdesete obljetnice svoga života, kada je tijelo podleglo bolesti koju je strpljivo godinama podnosilo.

Pokojni Žohar, kako smo ga svi nazivali, cijeli je svoj aktivni život ugradio u hrvatski alpinizam, u koji se uključio davne 1937. godine, prvih dana postojanja Alpinističke sekcije Hrvatskog planinarskog društva. Stariji članovi su početnike-alpiniste nazivali "žoharima", odakle potječe i nadimak što ga je Žohar nosio do zadnjeg dana svoga života.

Rodio se 27. prosinca 1913. u Zagrebu. Već kao skaut zavolio je boravak u prirodi. U klasično doba hrvatskog alpinizma ogledao se u stijenama svih domaćih planina, a poslije i u gotovo svim planinskim skupinama Europe. Naročito je rado odlazio u područje Ortlera i Glocknera. Nema niti jedne djelatnosti u planinarskoj organizaciji u kojoj se pokojni Žohar nije angažirao. Bio je vođa mnogih penjačkih logora i tečajeva, a svoju je ljubav za planine prenosio na generacije mladih alpinista koje je vodio kroz penjačke smjerove. Bio je pročelnik AO "Željezničar" i "Vihor". Marljivo i tiho, ali uporno i istrajno, obavljao je sve čega se prihvatio i jednostavno nije moguće nabrojiti sve planinarske kuće što ih je gradio, putove koje je markirao i priredbe u brdima koje je organizirao. Vidljiv je znak njegova djela i ostvarenje njegove zamisli da se postavi planinarska kućica pod Okićem.

Bio je obljubljen u svim planinarskim redovima – njemu u čast imenovan je oklinčani put na Okić, u Kleku je ispenjan "Žoharov stup", a na dalekom Grenlandu je Prva hrvatska alpinistička ekspedicija 1971. nazvala jedan ispenjani vrh "Žohar-fjeld".

Hrvatski ekspedicionizam se razmahao u doba kada Žohar nije više mogao na ekspedicije, ali je on dao svoj obol prilikom njihova organiziranja i opremanja. I u začetku naše Gorske službe spašavanja Žohar je bio prisutan.

Dio svoga radnog vijeka proveo je kao službenik u planinarskoj i športskoj organizaciji. U taj je posao unosio sebe cijeloga. Mnoge je od nas trajno zadužio, jer je u nama poticao zanimanje i ljubav za planine, jer nam je mnogo puta omogućio trenutke sreće u brdima. Iskreno se veselio s nama, ali i tugovao kada je nesreća odnijela ponekog iz naših redova. To je on duboko proživljavao.

Sve generacije hrvatskih planinara, a posebno alpinista izgubile su smršu Drage Belačića dragog prijatelja – požrtvovnog i predanog planinarskog djelatnika. Zato je razumljivo da su uz njegov odar držali počasnu stražu zagrebački alpinisti. Uspomena na pokojnog Žohara živjet će u nama dok smo živi.

Sportsko penjanje

● **3. prvenstvo Hrvatske u športskom penjanju** održano je u nedjelju 14. 11. 1993. u maloj dvorani Doma sportova. Sudjelovalo je čak 34 natjecatelja, 23 u muškoj i 11 u ženskoj konkurenciji iz Rijeke, Pule, Imotskog, Zagreba te, najviše iz Splita (17 penjača). Natjecanje je imalo dobar odaziv natjecatelja, publike i medija. Na 2. programu HTV-a u športskom pregledu prikazana je dobra reportaža. Organizatori natjecanja su Komisija za športsko penjanje HPS, Planinarski savez Zagreba, PDS Velebit i tvrtka "MEA" iz Varaždina. Organizaciju je vodio Bojan Ungar, bez čije požrtvornosti ovo natjecanje ne bi bilo uspješno privedeno kraju. Natjecanje su vodili: predsjednik sudačkog žirija ing. Ivica Piljić, šef smjera Lavoslav Čaklović, šef osiguravača Alkor Kolačko. Smjerove je odlično uredio Vili Guček s obzirom na kratkoću vremena koje mu je bilo na raspolaganju. S manjim zakašnjenjem natjecanje je započelo obaveznim promatranjem polufinalnih smjerova u trajanju od 6 min. Odmah zatim pojavili su se prvi natjecatelji, naizmjenice muški i ženski. Favoriti su se iskazali već tada. Kod muških izdvojili su se Boris Čujić (AO Velebit), Ivica Franceschi (HPD Imotski), Davor Vlatković (AO Željezničar) i Ivica Matković (ŠPK Marulianus). Kod djevojaka situacija je bila još jasnija jer su Ivana Franceschi, Irena Palošek, Ana Grabovac (ŠPK M) te Silvija Hižman (AO V) vrlo lako ispenjale ženski polufinalni smjer, u vremenu do finala. Prilično zagrijana publika imala je prilike vidjeti i uživati u brzinskom penjanju.

Najbrži od najbržih bio je Pavle Mintas ispred Tvrtka Pajalića i Nikole Brebrića (sva trojica AO V). Nešto prije 20 sati održano je finale koje je trajalo gotovo do 22 sata. Od muških čak su trojica – Boris Čujić (AO V), Dalibor Vlatković (AO Ž) i Ivica Matković (ŠPK M) ispenjali finalni smjer. Najbolji od najboljih bio je Boris Čujić zbog boljeg rezultata u polufinalu. Drugi je bio Dalibor Vlatković, a treći Ivica Matković. Od djevojaka je najviše penjačkih sposobnosti pokazala Ivana Franceschi (ŠPK M) koja je u izuzetno dramatičnoj završnici nadvisila svoje konkurentice Irenu Palošek, Anu Grabovac (obje ŠPK M), te Silviju Hižman (AO V). Natjecanje je završilo podjelom medalja i vrlo vrijednih prigodnih poklona (penjačka oprema). Ovo je natjecanje pokazalo da hrvatsko penjanje unatoč napretku zaostaje za svjetskom sredinom, a da o vrhu i ne govorimo. Očit je nedostatak umjetnih stijena, natjecanja, pravih priprema koje bi vrhunski penjači trebali proći, točnije, novca za njih. U općem sivilu nužno je spomenuti da je od ukupno 6 medalja čak četiri osvojio ŠPK Marulianus iz Splita. Rezultati govore da je to trenutno jedini klub u kojemu se sustavno radi s podmlatkom i u kojemu se redovito trenira. Na kraju treba reći da je i ovo natjecanje pokazalo da se uz malo novca i mnogo volje (naročito Bojanove) može uspješno organizirati. Možda je ovo početak povratka hrvatskog športskog penjanja redovnom sustavu natjecanja, što svi od srca želimo.

(Vjekoslav Prvan)

Orijentacijski sport

● **Natjecanje "Slobodna Hrvatska 93" u Rovinju.** Tijekom 4. i 5. prosinca održano je orijentacijsko natjecanje "Slobodna Hrvatska '93" u Rovinju. Korištena je karta "Zlatni rt". Po iznenađujuće lijepom vremenu, s temperaturom od +18°C, natjecatelji su trčali posljednju trku ove godine. Staze je zamislio i postavio, uz pomoć Maria Stipančića i Danijela Brkljačića, Alen Tadijanić. Organizaciju su vrlo dobro priveli kraju Zoran Lazić – obrada rezultata, Dražen Štifter – izrada cilja i prikupljanje kartona, Gordana Desnica – osvježavajući čaj, Zdravko Lazić – izrada starta. Završnu riječ dali su Alen Tadijanić, predsjednik POK "Rijeka", i Vlado Radovan,

predsjednik PD "Glas Istre" iz Pule. Rezultate je proglasio Zoran Lazić, predsjednik OPS Rijeka. Predsjednik PD "Glas Istre" uručio je pobjednicima u svim kategorijama diplome, pehare i medalje: u kategoriji M21A Tomislav Kaniški i kategoriji Ž19A Dunja Uroić, oboje članovi POK "Maksimir" iz Zagreba. Pehar za juniorske kategorije, kao i pobjednički pehar za najuspješniji klub dobili su članovi HPD "Sljeme" Zagreb. Organizator se zahvaljuje sponzorima koji su pomogli organizaciju natjecanja a to su: Županija primorsko-goranska, Riječki športski savez, Općinski planinarski savez Rijeka, DP "Leina", Savez športova Rovinj, HTP "Jadranturist" Rovinj i

DD "Jadrankolor" Rijeka. Za natjecanje prvog dana prijavilo se je 98, a startala su 84 natjecatelja. Drugog dana prijavilo se 106 a startalo je 90 natjecatelja iz 6 klubova Hrvatske i 2 kluba iz Italije. Nakon završetka druge trke bilo je nekoliko žalbi, nakon kojih je sudačka komisija jednog natjecatelja diskvalificirala, a druge je žalbe odbila. (Miljenko Pavešić)

● **Škola orijentacije PD "Torpedo".** Orijentacijska sekcija PD "Torpedo" Rijeka organizirala je u 1993. godini školu orijentacije koja je radila u prostorijama OŠ Kantrida. Školovanje je trajalo od 3. studenog do 2. prosinca. Voditelj je bio Zoran Lazić, a škola je radila po programu orijentacijske škole iz lista Orijentacija od 1992.

godine, koju su pripremili instruktori orijentacije HPS Senka i Čedomil Gros i Franjo Kresojević. Teme su bile: Uvodna riječ i uvod u orijentaciju, Karta i sadržaj karte, Povijest orijentacije, Kompas, Etika, Oprema, Tehnika orijentiranja i Natjecanja. Za terenski rad korištena je karta i teren Bivija, a u terenskom radu provedeno je osam sati. Polaznici škole nastupili su na tri orijentacijska natjecanja gdje su osvojili pet prvih, pet drugih i šest trećih mjesta. Školu je pohađalo 25 polaznika, završila su deveterica: Kristijan Kalčić, Iva Popadić, Sanja Matijević, Mirjana Radišković, Igor Popadić, Marina Superina, Ines Rupčić, Željka Mamula i Sanja Skober.

(Predsjednik O-sekcije Zoran Lazić)

Publicistika

● **Bilogorski planinar broj 36** (prosinac 1993) donosi na dvadesetak stranica članke o domovinskom ratu na Papuku, usponima na Ivančicu, Strahinjčicu i Kalnik, o Brisnicama na Velebitu, Sletu na Ravnoj gori i kraće vijesti. U 1994. izaći će dva broja. Pretplata 10.000 din na žiro račun PD Bilo Koprivnica broj 23300-678-2944.

(ŽP)

● **Revija ski kluba "Rijeka '93"** izašla je na 158 stranica, bogato ilustrirana i puna zanimljivog sadržaja. U njemu će i planinari naći korisnih tekstova. Ovaj jubilarni broj, kojim je obilježena 40-godišnjica izlaženja Revije, vrlo je dobro uredio Milan Tumara. Koliko nam je poznato, nijedan drugi skijaški klub u Hrvatskoj nema snage za takav način populariziranja skijaštva. Čestitka za jubilej i za ovu vrijednu ediciju!

(ŽP)

● **Velebitaška pjesmarica.** PD Sveučilišta "Velebit" u Zagrebu objavilo je još 1992. pjesmaricu s notama pod redakcijom Emina Armana i Borislava Aleraja. Ovaj zgodni izletnički priručnik sadrži 18 pjesama koje su tijekom desetljeća postale popularne među velebitašima. Autori riječi i glazbe većinom su nepoznati i označeni su samo iznimno. Na čelu pjesmarice je Velebitaška himna, slijede Za olujnih zimskih večeri, Hej, haj Velebit, Bijele stijene, Tu je uže, tu se puže, Zakičnicom lutam, Špilj itd.

(ŽP)

● **"Sjaj u travi"** naslov je biltena broj 1 što ga je u studenom 1993. uredila Tanja Gmajnički na 14 šapirografiranih stranica. Sadržaj je vrlo šarolik što daje živost i zanimljivost ("za svako-ga ponešto"). Ovo je nakon petnaestak godina ponovni pokušaj planinarskog literarnog stvaralaštva u PD "Zagreb Matica". Hoće li ovaj put biti bolje sreće?

(ŽP)

● **Velebiten br. 12**, god. IV, za poljeće 1993, izašao koncem 1993. u već standardnom formatu A-5, umnožen fotokopiranjem, na 32 stranice, s naslovnom stranicom u boji i 8 slika uz tekstove od čega jedna u boji i jedan nacrt. Urednik ovog broja je Ana Sutlović, dakle prva žena urednik, što se primjećuje u sadržaju broja. Za suradnike je uspjela dobiti svoje kolegice – članice SO-a koje su u svoje priloge unijele mnogo vlastitih osjećaja, što njihovim prilozima, a time i cijelom časopisu daje posebnu draž. Prvi je članak napisao Dado Mesarić pod naslovom "Priprema i organizacija penjačkog uspona", tekst koji je koristan ne samo alpinistima, već svima koji odlaze u planine, pa tako i speleolozima. Slijedi članak Vide Ungar o spel. logoru na Braču 1992; izvješće Ive Dobrović o radu SO-a u 1992; članci Vedrana Vračara o Drugom Velebitaškom natjecanju u spel. orijentaciji (koncem 1992. u Špilji u kamenolomu Tounj) i o rudarsko-špiljarskoj akciji na Medvednici (pokušavajući naći drugi ulaz u Veternicu); članak Tanje Bizjak, Ane Čop i Irine Stipanović o spel. logoru u Njemačkoj u ljetu 1992; članak Roberta Kakarigija o čovječjoj ribici u Hrvatskoj (pod naslovom "Tragom zmajevе bebe"); prikaz Tanje Bizjak vožnje čamcem (rafting) nizu Soču, i članak Krešimira Kedmenca o usponu na vrh Sonnblick u Austriji. Na kraju, nova urednica govori o problemima izlaženja časopisa i poziva na suradnju.

(Vlado Božić)

● **“Hrvatska planinarska književnost”**, knjiga koju će objaviti Hrvatski planinarski savez u okviru proslave 120. obljetnice našega organiziranog planinarstva, već je u tisku. Sadržavat će tri dijela: uvodni povijesni esej, antologiju planinarskih pisaca (najveći dio knjige) i biografski leksikon s više od 100 životopisa. Bit će ilustrirana kolor reprodukcijama najpoznatijih hrvatskih slikarskih djela s planinskom temom.

● **Karta gorja oko Brežica.** Točan naziv: Brežice, Izletniška karta občine Brežice. Izdavač je Geodetska uprava i Turistična zveza občine Brežice, a karte je izradio Geodetski zavod Slovenije 1992. godine. Presavijena karta ima dimenzije 11 × 23 cm. Cijena karte je 400 SLT ili oko 5,5 DEM a može se nabaviti u Brežicama. Uz plan mjesta Brežica i Čateških toplica je nekoliko lijepih fotografija i popis sponzora. Na prilijepljenom papiriću je popis preimenovanih ulica. Uz četverojezični opis turističkih znamenitosti općine Brežice, na drugoj strani je višebojna turistička karta, formata 30 × 60 cm, u mjerilu 1:50 000. Reljef je označen slojnicama razmaka 20 metara. U donjem desnom kutu karte je veći dio Samobora, a u gornjem desnom su Klanjec i Cesargradska gora. Lijevi rub karte prolazi kroz Krško. Sjeverno od Brežica i rijeke Save je brdovito područje Posavskog hribovja, a ističe se greben Orlice (686 m) i Vetrnika (708 m). Planinarski putevi su ucrtani uglavnom unutar općine

Brežice trasama dva vezna puta o kojima se brine PD “Brežice”. Južno od Brežica je ucrtana trasa Brežičke planinske poti od Čateža na vrh Goli Cirnik (621 m, u dnevniku piše Veliki Cirnik) i dalje preko granice između Slovenije i Hrvatske do Stojdrage i drugim silazom po Gorjancima do Čateža. Dio puta od granice do Stojdrage ucrtan je kroz zaselak Gojke, a to je pogrešno. Markiran put je sjeverno od Gojki. Nije ucrtana skijaška vučnica kod Motela Čatež. U selu Planina v Podbočju (684 m) je postavljena skijaška vučnica, a na vrhu skijališta ispod vrha Planinska gora se nalazi skijaški dom. Markacije povezuju Planinu sa selom Poklek. Za planinare je vrlo važna detaljno ucrtana granica između Republike Slovenije i Hrvatske. Uz pomoć ove karte može se planinariti Žumberkom po zasad nemarkiranim stazama. Grebeni su visine od 500–800 metara, a najviši vrh na ovoj karti je kod Novog Sela – Ravnice (860 m). Zanimljivi su usponi na Višnjevec, Hum kod Bedra, ruševina kule Tušćak, iznad Kravljaka, Kičer i Kunjačevac (u karti Kumičevac) kod Pokleka. Pristup je dobrom asfaltnom cestom Bregana–Grdanjci–Stojdraga–Poklek–Novo Selo Žumberaško. Tom cestom vozi autobus ZET-a iz Samobora do Gornje Vasi. Izletnička karta Žumberak–Gorjanci je rasprodana, pa je Izletniška karta občine Brežice korisna za planinarenje tim dijelom Gorjanaca, Žumberka i Samoborskog gorja. (Zdenko Kristijan)

V i j e s t i

● **Planinarski savez Zagreba u 1993. godini** (iz tajničkog izvještaja). Pad članova nije alarmantan kao prije. Većina članova raznih specijalnosti djeluje u HV, čime je PSZ stekao velik ugled, tako da je tajnik zastupao Hrvatsku na Europskom zasjedanju vojnih sportova u Nikoziji na Cipru. Tajnik je predvodio i naše orijentaciste iz jedinice “Gorski zdrug” na prvom svjetskom vojnom natjecanju. Javni mediji tome su posvetili mnogo pažnje, a Hrvatska je primljena u članstvo najveće športske vojne organizacije CISM. Zahvaljujući dugogodišnjim prijateljskim vezama s južnotirolskim gradićem Bruneckom i njegovim načelnikom g. Güntherom Adangom, dobili smo sponzorstvo za kompletnu reprezentaciju na Svjetskom juniorskom orijentacijskom trčanju kod Bolzana u Italiji i za dio seniorske reprezentacije za natjecanje u SAD. Zagrebačko gradsko poglavarstvo pobrinulo se za odlazak 35 natjecatelja na Kup velesajamskih gradova. Šest mladih orijentacista prima stipendiju. PD Vihor

i Kapela imala su školu za orijentaciju. Ekipa vodiča, orijentacista i skijaša školovala je u četiri tjedna 320 studenata Fakulteta fizičke kulture. Markirani su i održavani putevi na Medvednici, a svi su domovi u funkciji, pa i Glavica. Na domu “Runolist” u tijeku su radovi. Pružena je pomoć u dovršenju objekta na Goršćici i u obnovi rudnika Zrinskih kod doma “Graficar”. U Himalaji je bila izvidnica za ekspediciju koju kanimo povesti 1994. Osigurana su sredstva za odlazak športskih penjača na natjecanja i za održavanje prvenstva države u dvorani, a pomažemo i izgradnju umjetne stijene. Razvijamo skijanje, a vodiči i orijentacisti bili su na tečaju. Na Medvednici razvijamo skijaško trčanje. Posjetili smo kongres profesionalnih vodiča u Švicarskoj. Dopremili smo donaciju hrane za djecu palih branitelja iz Brunecka i organizirali još mnogo raznih akcija.

● **Priznanja Slavonskog planinarskog saveza.** Još 1988. godine skupština tadašnjeg Planinarskog saveza Slavonije usvojila je Pravilnik o dodjeli

priznanja PSS-a, pored ostalog i priznanja "Gjuro Pilar", "Dragutin Lerman" i "Antun Petković - Tuna". Kao najviši oblik ustanovila je priznanje "GJURO PILAR" koje se dodjeljuje za cjelokupan rad, a nosi naziv u znak sjećanja na akademika Pilara (1846-1893), rođenog u Slavonskom Brodu, istaknutog geologa, jednog od osnivača Hrvatskog planinarskog društva 1874. godine, koji je svojim radom naročito zaslužan za razvoj planinarstva u Hrvatskoj i Slavoniji. SPS dodjeljuje jednom godišnje priznanje "DRAGUTIN LERMAN" slavonskim planinarskim društvima i pojedincima koji su se istakli u tekućoj godini. Nosi naziv u znak sjećanja na humanista, svjetskog putnika i istraživača, putopisca i velikog prijatelja afričkih naroda Dragutina Lermana (1863-1918), rođenog u Slavonskoj Požegi. On je svoj život posvetio naučnim putovanjima stvarajući na njima mostove prijateljstva između lokalnog stanovništva i naših krajeva, osobito Slavonije, čiju je kulturnu baštinu obogatio etnografskim materijalom koji se čuva u Etnografskom muzeju u Zagrebu i u Muzeju Požeške kotline. Radi što boljeg stvaranja planinarskog podmlatka i omasovljenja planinarske organizacije među mladima osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta, SPS je ustanovio godišnje priznanje "ANTUN PETKOVIĆ - TUNA". Dodjeljuje se društvu ili pojedincu iz Slavonije, koji su se najviše istakli u provođenju navedenih ciljeva. Naziv nosi u znak sjećanja na prof. Antuna Petkovića (1903-1983), planinarskog pedagoga, zaljubljenika u prirodne ljepote Slavonije, planinarskog publicista, predsjednika Planinarskog odbora Slavonije i člana Glavnog odbora PSH, rođenog u Slavonskoj Požegi, koji je svoj radni vijek posvetio širenju planinarske ideje među planinarima Slavonije, a naročito među mladima. Ne robujući aktualnom političkom trenutku, slavonski planinari odužili su se trojici svojih zemljaka planinara na dostojan način koji omogućuje da trajno ostanu među nama. Sigurno je da se time nisu odužili svim zaslužnim planinarima, pri tome u prvom redu mislim na dr. Kamila Firingera i Miru Matoševića, no predstojeći planinarski jubilej - 100 godina planinarstva u Slavoniji - upravo je pred nama, i prava je prilika da i drugi značajni slavonski planinari budu otrgnuti od zaborava.

(Đorđe Balić)

● XVIII. zbor vodiča i pripravnika održan je na Japetiću u Samoborskom gorju 27-28. 11. 1993. g. Okupilo se 30 vodiča i pripravnika iz Osijeka, Našica, Pleternice, Zagreba, Jaske, Karlovca, Pule i Splita. Prema programu Zbora, održan je službeni program: izvještaji Komisije i stanica, te diskusija o vodičkoj problematici. Predloženi su zaključci, a zatim je održano kraće predavanje o vodičima u ratnim uvjetima. Poslije zajedničke večere, članovi Stanice vodiča Karlovac prikazali su dijapozitive sa svojih akcija u 1993. g. Na kraju je Komisija za vodiče stilizirala zaključke te ih pročitala prisutnim vodičima. U

pismenom obliku bit će poslani svim stanicama vodiča. (Darko Luš)

● Zbor čuvara prirode, planinara i ekologa, održan je 21. studenog u starom gradu Ozlju, sa šezdesetak posjetilaca. Raspravljalo se o SPOZAP-u (specijalnim planinarskim organizacijama za zaštitu prirode), gorskim stražama, čuvarima prirode i eko-patrolama. Budući da se dosad nisu u planinarskim društvima uspjele samoorganizirati gorske straže, preporučuju se eko-patrole opskrbljene "zelenim dopisnicama". Komisija za zaštitu prirode HPS trebala bi do proljeća izraditi uputu za rad takvih patrola i izraditi dopisnice. Gorske straže će i dalje osnivati društva koja to mogu. Za koordinatora SPOZAP-a imenovan je dr. Ante Starčević iz Karlovca. Na zboru se govorilo i o tečajevima za osposobljavanje planinara za zaštitu prirode (u 1993. održani su u lipnju i kolovožu), instruktivnim skriptama i prosvjednom skupu u 1994. radi zaštite kanjona Kamačnika prilikom gradnje autoceste Karlovac-Rijeka. (IS)

● Zahvala gospođi Vesni Kašpar. Gospođa Vesna Kašpar, udovica mr. Željka Kašpara, nekadašnjeg predsjednika Hrvatskog planinarskog saveza, a i sama vrsna planinarka, poklonila je planinarskoj organizaciji kolekciju od više tisuća pokojnikovih kolor-dijapozitiva s planinarskim motivima. Velika joj hvala za donaciju i za primjer kako se valja brinuti za planinarsku baštinu. (ŽP)

● Iz HPD "Imotski". Naš poznati himalajac Stipe Božić, na poziv HPD "Imotski", održao je 5. studenog predavanje uz projekciju dijapozitiva s njegove posljednje uspješne ekspedicije na K-2. Gledateljstvo je u prepunoj dvorani Narodnog sveučilišta Imotski vidjelo vrlo uspjele dijapozitive protkane zanimljivim predavanjem o izuzetnom pothvatu našega najuspješnijeg alpinista. (JV)

● HPD "Troglav" u Zagrebu je tijekom 1993. u mnogočemu poboljšalo svoj rad. Mjesečno su rađeni programi izleta i predavanja, što je članovima omogućilo uvid u buduću rad i planiranje izleta i posjeta stanicama. Redovno smo se javljali našim člancima i planovima izleta i predavanja u Plivnim novinama koje izlaze mjesečno. Tijekom godine bili smo svaki vikend na izletu. Organizirali smo 4 izleta autobusom vrlo uspješnih brojem, programom i ukupnom organizacijom. Kroz dvodnevne izlete autobusom ili vlastitim prevozom smo posjetili Učku-Snježnik-Risnjak, Klek-Bijele-Samarske stijene, Cres-Lošinj, Kum, Stol, Žumberak. Jedna grupa je tokom srpnja na tjedan dana posjetila Dolomite Brente. Uključili smo se u akciju trasiranja i markiranja novih planinarskih puteva po Samoborskom gorju u suradnji s PD "Japetić". Naša dionica je Grdanjci-Višnjevac-Vilinske jame u dužini oko 4 sata hoda. Tijekom 1993. održana

su 22 predavanja. Predavači su bili E. Špralja, V. Pfeifer, B. Škoda, M. Wilhelm, Z. Kristijan, N. Cvitko, T. Marković, B. Bartolić, M. Spitzer i B. Puzak. U 1994. nastavljamo sa ciklusom predavanja. (Eugenija Špralja)

● **Kućica na Martinščaku.** Eto tako! Sada i HPD Martinščak iz Karlovca ima svoju planinarsku kućicu. Ali ova kućica, a to baš i nije kućica nego malo veći kontejner, još se uvijek nalazi u krugu tvornice ABB iz Karlovca, iza velike plave hale u Maloj Švarči. Zašto se nalazi tu gdje se nalazi a ne tamo gdje bi trebala biti, tj. na Martinščaku, to je već druga priča. Kontejner koji su poklonili i prelijepo uredili simpatizeri društva, gospoda iz tvornice ABB, već bi odavno bio na Martinščaku da tamo nije tako kako jest. Tamo, međutim, nije sigurno jer kada su oni, koji su sada s druge strane Korane, imali srca pucati na crkvicu sv. Martina na vrhu Martinščaka, ne vjerujemo da bi poštedjeli planinarsko sklonište. Brdo Martinščak je stalno na meti četnika. Zato je kućica još uvijek na Maloj Švarči, a planinari čekaju bolja vremena kada će svoju lijepu, u bijelo obojenu kućicu, preseliti na njezino pravo mjesto, na vrh Martinščaka, brda koje dominira cijelim krajem i s kojeg se pruža prekrasan vidik na sve četiri strane svijeta. Vidi se kuda teče rijeka Korana, vidi se Vinica, Žumberačka i Petrova gora koja je ime dobila po hrvatskome kralju Petru Svačiću. Dugo već, od kolovoza 1991. godine, planinari HPD Martinščak nisu posjetili svoje matično brdo. Gledaju ga iz daljine. Vjerujemo jednog dana, možda još ovog proljeća. . .

(Jasenka Mikšić)

● **Grabežno umorstvo u planinarskoj kući.** Njemački časopis iz Münchena Deutscher Alpenverein u broju 6 od prosinca 1993. na str. 440. donosi pod naslovom "Brutaler Mord auf einer Alpenvereinshütte" vijest o tome kako su dva hrvatska mladića ubila opskrbnika i njegovu ženu te opljačkali 1500 DEM. Vijest glasi: "U noći od četvrtka na petak 24. rujna ustrijeljeni su 48-godišnji opskrbnik Hans Klein i njegova 47-godišnja žena Hannelore u Rajhenhalskoj kući na Hochstaufen (1770 m, Chiemgauer Alpen). Radi se o grabežnom umorstvu radi kućne blagajne s oko 1500 DEM, živežnih namirnica i nekih drugih stvari. Kratko vrijeme prije toga ustrijeljen je u osamljenoj obližnjoj kući kod Pindinga 79-godišnji posjednik. Pomoću foto-robotu i zahvaljujući suradnji stanovništva i Interpolu ubrzo su identificirani kao počinitelji dvojica Hrvata starih 16 i 18 godina i uhapšeni su u Zagrebu. Naša sućut rodbini ubijenih". (ŽP)

● **Proslava 40. obljetnice HPD "Kapela".** Dne 6. siječnja navršila se četrdeseta obljetnica HPD "Kapela", nekadašnjeg PD "Rade Končar". Povodom tog događaja društvo je načinilo malu proslavu na kojoj su se prisutni podsjetili mnogih događaja vezanih uz toliko dugo djelovanje jednog od najjačih društava u Hrvatskoj. Okupilo

se osamdesetak članova, povelik broj s obzirom na trenutni broj posjetitelja mnogih zagrebačkih društava. Nakon izlaganja predsjednika Zvonimira Krena, održano je nezaboravno predavanje Želimira Kanture o Velikoj Kapeli i, dakako, o Bijelim stijenama, lokalitetu na kojem se nalazi društveni dom, na izgradnji i održavanju kojeg su "Kapelaši" ("Končarevci") s pravom ponosni. Poslije predavanja proslava je dobila neobavezniji tijek, uz prisjećanja na protekle akcije i dogodovštine društva. Prava proslava ove obljetnice bit će sredinom rujna na Bijelim stijenama. Od veljače društvo će preseliti u prostorije Mjesne zajednice "Pongračevo" na Opatijskom trgu 10. O točnom danu tjednih sastanaka svi će planinari biti na vrijeme obaviješteni. (K. Milas)

● **Šoićeva kuća opet radi!** Popularna Šoićeva kuća u Samoborskom gorju, koja duže vremena nije planinarima pružala velik izbor a otvorena je bila samo vikendom, sada je otvorena svaki dan (osim ponedjeljka) i dobro opskrbljena. Nudi samoborske specijalitete (krvavice, češnjovke, študl, štrukle, bermet, muštardu) i specijalnost kuće "Platu Mrvica". Najaviti se možete i telefonom 041-197-014. Objektom upravljaju Đurđa i Vlado Grubišić-Mrvica. Do kuće se može i automobilom, a u blizinu, preko Smerovića, vozi i ZET-ov autobus iz Samobora. (ŽP)

● **Slovinci su osvojili 13 osamtisućnjaka** od 14 postojećih u svijetu prošlogodišnjim usponom na K2 u Karakorumu, na kojem je sudjelovao i naš Stipe Božić. Nedostaje im samo još Annapurna, na koju je lani bezuspješno jurišao Franček Knez. Opet se ispriječilo nevrijeme. (ŽP)

● **Naj-kuće u Sloveniji.** Na temelju ankete ljubljanskog "Dela", za tri najugodnije planinarske kuće u slovenskom visokom gorju proglašene su u 1993. godini Pogačnikov dom na Kriškim podima, kuća na Golici i kuća na Planini pri jezeru. U sredogorju su šampioni Poštarski dom na Vršiču, kuća na planini Razor i kuća na Kumu u Zasavlju. (ŽP)

● **Globa za uspon na Everest.** Četiri britanska alpinista koji su se lani popeli na Everest bez dozvole i uplaćene takse, morat će platiti kaznu od 190.000 švicarskih franaka, javlja nepalsko ministarstvo za turizam. Kažnjeni penjači imali su dozvolu samo za uspon na 332 m niži Lotse. (ŽP)

● **Mumija iz glečera.** Već dvije godine znanstveni svijet i planinare uzbuđuje nalaz dobro sačuvanog tijela koje je izbacio ledenjak u Oetz-talskim Alpama na talijansko-austrijskoj granici. Riječ je o čovjeku koji je u mlađe kameno doba, oko 3000 godine prije Krista, završio život u ledenjaku. Etzi, kako ga popularno nazivaju, bio je pastir prilično dobro opremljen za visoku planinu, visok oko 160 cm i oboružan lukom od 182 cm i 14 strelica. Uza se je imao kresivo i malo alata. Nedavno je o njemu Conrad Spingler

napisao knjigu od 350 stranica. Mumija je u ledu bila prilično dobro konzervirana tako da su istraživanja dala vrednije rezultate nego na egipatskim mumijama, iako su one mlađe. (ŽP)

● **Video-kasete Stipe Božića.** Ovih dana izlazi prva video kaset najuspješnijeg hrvatskog alpinista Stipe Božića. Od prvih koraka u visoke planine, Božić uz penjačku opremu nosi još i filmsku kameru. Rezultiralo je to mnoštvom veličanstvenih kadrova s najviših dijelova "krova svijeta" – Himalaja. Prošle je godine Božić dovršio u produkciji Mediteran Filma i Hrvatske televizije, svoj prvi dokumentarni film "Zašto" koji je bio prikazan na ovogodišnjim "Danima hrvatskog filma" u Zagrebu.

Trenutno u produkciji Hrvatske Televizije dovršava dokumentarac o ovogodišnjem usponu na K2. Konačno, za ljubitelje planina izašla je prva video-kaseta "Put na Himalaju" u kojoj se priča o pripremama ljeti i zimi na našim planinama, nakon čega slijedi film "Zašto", o usponu na Mount Everest. Video-kaseta može se po uzećem (uz otkupninu) naručiti neposredno od Stipe Božića po cijeni od 20 DEM. Čitatelji "Hrvatskog planinara" na poklon dobivaju potpis na autorovoj fotografiji s Himalaja. U pripremi je i "Kanch – riznica sedam snijegova", video-kazeta o usponu na Kanchenjungu, treći po visini vrh na svijetu, gdje se prvi put na jednom himalajskom vrhu zalepršala nova hrvatska trobojnica. To je Božić uspješno zabilježio filmom. Treća video-kazeta govorit će o usponu na drugi po visini vrh na svijetu K2 a izlazi također početkom 1994. godine. Narudžbe se šalju na adresu: Stipe Božić, Mostarska 34, 58 000 Split. Telefon 058/368-824.

● **Akcije na zaštiti prirode.** Komisija za zaštitu prirode HPS predlaže planinarskim društvima da radi promicanja zaštite planinske prirode uvrste u ovogodišnji svoj kalendar akcija ove priredbe: od 20. ožujka do 24. travnja izlete pod nazivom "Krenimo ususret planinskom cvijeću, ali ga ne berimo!"; 5. lipnja Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj; 26. rujna Svjetski dan čistih planina. (IS)

● **Program izleta HPD "Željezničar" iz Zagreba.** U ožujku: 6. Samoborsko gorje, 13. Grebengrad i Čevo, 20. Gorščica, 27. Skrad. U travnju: 3. Oštrc, 9. Koprivnički planinarski put, 17. Sljeme, 23-24. Bjelolasica; u svibnju: 1. Sljeme, 7-8. Osorščica, 8. Lojzekov izvor, 15. Plešivica, 21. Klek, 28-29. Hahlići.

● **PD Kliničkog bolničkog centra "Maksimir" u Zagrebu** održalo je 13. siječnja izbornu skupštinu na kojoj je za predsjednika izabran dr. Igor Andreis, profesor fiziologije Medicinskog fakulteta u Zagrebu, za dopredsjednika prim. dr. Ivan Zajc, maksilofacijalni kirurg, i za tajnicu medicinska sestra Mirna Markulin. (ŽP)

● **PD "Jelengrad" u Kutini** obilježilo je svečanom skupštinom 18. prosinca 40-godišnjicu rada.

Tom je prilikom osnivač društva, varaždinski planinar Tomislav Jagačić, proglašen počasnim članom. Zanimljivo je da u Kutini djeluju dva planinarska društva, osim "Jelengrada" i "Yeti", te da vrlo dobro surađuju. (ŽP)

● **"Zagrebački melem" koristan planinarima.** Često smo u Himalajama muku mučili sa ispućalom kožom na rukama, usnama i licu. Ove godine, prije polaska na K2, drugi po visini vrh na svijetu, na iskušavanje smo dobili "Zagrebački melem" i – to je bilo otkriće. Na samom početku bili smo iznenađeni njegovim djelovanjem. Viki Grošelj nije više morao zavijati ispućale ruke, a meni se prestala ljuštiti koža na člancima prstiju. Najvažnije je što su ga svi članovi ekspedicije uspješno koristili za zaštitu usana ili liječenje od sunčevih opekline. Zagrebački melem je, za razliku od drugih krema, mnogo duže izdržao na koži, što je značilo da se alpinisti nisu trebali često mazati. Jednako se dobro pokazao i kod tretmana kože na nogama: smanjio je pojavu žuljeva i oštećenja kože, a smanjio je i površinske smrztotine koje mogu nastati uslijed suhe i nezaštićene kože. Od sada će se "Zagrebački melem" uvijek naći u našoj naprtnjači. Može se kupiti u apotekama i drogerijama ili kod proizvođača (Chemco, Langov trg 3, tel. i fax 041-275-274).

(Stipe Božić)

● **Kupujem "Hrvatski planinar"** broj 1-2 i 5-6 iz 1993. godine. Tel. 058-220-335 ili HPS, 448-774.

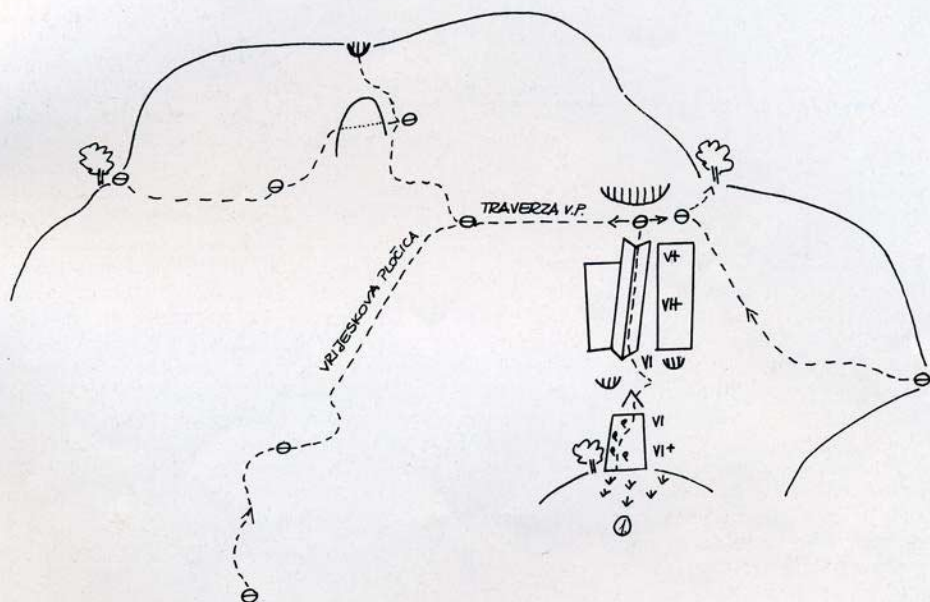
● **Prodajem šator "Krim"** Induplati Touring za 2 osobe, od finog pamučnog platna i s gumiranim dnom. Cijena zajedno s 2 madraca za napuhavanje 300 DEM. Tel. 566-659.

● **Dijaprojektor Cabu Too Dee** automatik sa 6 magazina i 4 žarulje prodajem za 200 DEM. Tel. 566-659.

● **Pohodite u kolovozu V. Rujno.** Pokojni dr. Ante Rukavina predložio je u HP 11-12, 1993 (str. 270) da se na Veliku Gospu 15. kolovoza organizira planinarsko proštenje na Veliko Rujno u južnom Velebitu. Budući da taj blagdan ove godine pada u ponedjeljak, moguć je trodnevni pohod. Komisija za propagandu PSH poziva Vas da taj pohod uvrstite u svoj plan izleta.

● **Duhovni život i religija Tibetanaca u Himalaji** naslov je predavanja što će ga održati mr. Tomo Vinšćak na redovnom sastanku PD Kliničkog bolničkog centra "Maksimir" u Zagrebu, u četvrtak 7. travnja u predavaonici Dječje klinike na Šalati u 19. sati. Mjesec dana prije toga, 3. ožujka na istom mjestu bit će predavanje Vladimira Kovačića "Tajne planinskog cvijeća". Gosti su dobro došli! (Dr. Vesna Kahle)

Penjački smjerovi u Kleku

GORE

JZ stijena Potkleka

Smjer *Gladni Jura*

B. Čujić i D. Cvitković 20.5.1986.

Ocjena: VI+, 45 m, 1 h

Neopremljen

Prvo ponavljanje: F. Knez i A. Hrastnik

DESNO

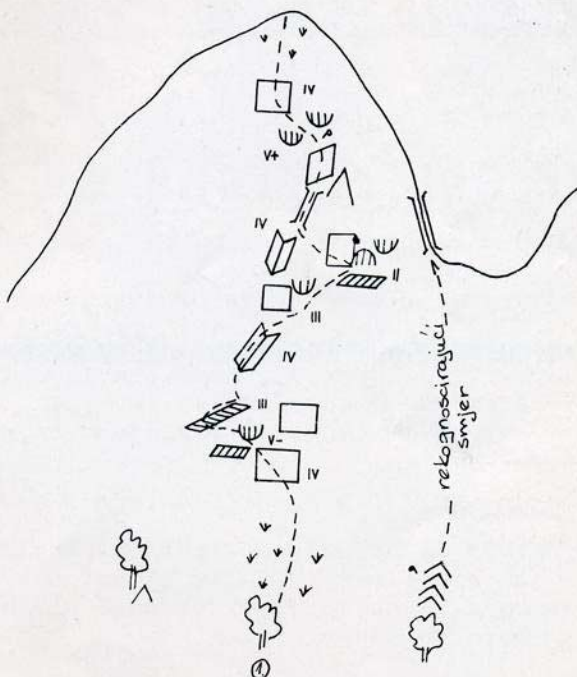
Južna stijena V. Klečice

Smjer *Ružno Pače*

B. Čujić 25.5.1985.

Ocjena: V+/III-IV, 100 m, 1 h

Nije ponavljan

Crtao: *Krešimir Račić*

CHROMOS

Tvornica grafičkih boja

CHROMOS

Printing Ink factory

Za grafičku industriju proizvodimo:

- boje za sve tehnike tiska s pripadajućim primjesama,
- različita pomoćna sredstva za rad u tiskarama,
- grafičke lakove,
- po željama kupaca izrađujemo boje i primjese.

Za industriju prerade plastičnih masa proizvodimo:

- boje za bojenje polietilena, polistirena, PVC-a u obliku granula,
- boje u tekućem stanju za bojenje polietilena, polistirena, ABS-a,
- boje za bojenje nezasićenih poliestera,
- boje za bojenje gume.

Zagrebačka 30, 41430 Samobor
Telefon: 041/ 782-122

Telefax 041/ 782-430
Telex: 21717 chrom rh